

Ctitorii negustorești din Țara Românească și destinul lor. I. Schitul Roata

Gheorghe LAZĂR*

Într-un studiu publicat cu aproape două decenii în urmă – în care încercam să surprindem diversele forme de manifestare a *mecenatului* în mediul negustoresc din Țara Românească a secolului al XVIII-lea – constatam că numeroși reprezentanți, aparținând acestei categorii socio-profesionale, s-au implicat cu deosebire în actul de ctitorire a unor așezăminte religioase, alături de sprijinul financiar oferit pentru tipărirea de cărți sau „întemeierea” unor așezăminte școlare¹. Această constatare nu este surprinzătoare, căci, în fapt, toți acești negustori nu făceau decât să urmeze într-un mod sau altul – fără a minimaliza în vreun fel trăirile și valorile religioase specifice vremii – un comportament deja „validat” de-a lungul timpului de domnii ajunși în scaunul muntean și de marea boierime a țării. Fenomenul – de altfel atestat și în alte zone ale Europei, având în vedere bineînțeles decalajele cronologice – a fost analizat în literatura de specialitate, considerându-se că asemenea „investiții” cu o puternică dimensiune simbolică oferă indicii prețioase nu numai în ceea ce privește dorința unor indivizi de a-și etala un statut de prosperitate materială și de afirmare în plan social², ci și atașamentul față de valorile tradiției și ale credinței creștine³.

---

* Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Academia Română, București; georgelaz2001@yahoo.fr.

¹ *Negustori mecena în Țara Românească (secolul al XVIII-lea)*, în SMIM, XXIII, 2005, p. 159-168.

² Norbert Elias, *La société de cour*, Paris, Flammarion, 1985, p. 32: „une marque de la richesse, mais une marque du rang”.

³ Daniel Barbu, *Scrisoare pe nisip. Timpul și privirea în civilizația românească a secolului al XVIII-lea*, București, Editura Antet, 1996, p. 104: „singurul mod legitim, din perspectiva tradiției, de a-și cheltui averea”. În același sens, a percepției asupra actului ctitoricesc în perioada secolelor XVII-XVIII în țările române, edificatoare este gramata patriarhului Iacov al Constantinopolului, emisă în anul 1681 în favoarea mănăstirii Cotroceni, din cuprinsul căreia aflăm că „e recunoscut și netăgăduit că la mai mare slavă a mării Lui, mai presus de altele, se osebește a înălța dumnezeiești biserici și sfinte lăcașuri” (Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, XIV/2, ed. N. Iorga, București, 1917, p. 224). Un secol mai târziu, la 14 iulie 1793, în același sens se pronunța și Constantin Moruzi, care reconfirma mănăstirii Banu din Buzău privilegiul de a fi scutită de plata dărilor către vistierie, întrucât sfintele mănăstiri „sunt cea mai de cinste parte a politiei și semnul cel prea arătat a pravoslaviei” (V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, VI, București, 1893, p. 202).

Astfel, procedând în amintitul studiu la o evaluare cantitativă a ctitoriiilor religioase documentate în perioada 1600-1750 și având drept criteriu de analiză zona de extracție socială a comanditarilor, concluzionăm că, din perspectiva actului ctitoricesc, *negustorimea* înregistra „o creștere înceată, dar sigură de-a lungul perioadei amintite”. Această tendință era vizibilă și în cazul altor două categorii sociale, aceea a *slujitorilor* Bisericii și ai *puterii centrale*, în timp ce domnia și marea boierime, deși își mențineau statutul de întâietate în ceea ce privește „vocația întemeietoare”, înregistrau un declin constant din această perspectivă, anticipând viitoarele schimbări din societatea munteană începând cu primele decenii ale secolului al XIX-lea⁴.

Având în vedere considerațiile de mai sus, ne-am propus să inițiem o serie de micro-monografii în care să prezentăm evoluția peste veacuri a câtorva asemenea „zidiri negustorești”, demers prin intermediul căruia dorim totodată să oferim informații referitoare și la activitatea comercială a comanditarilor lor, la originea și la familiile acestora, precum și asupra eventualelor motivații care le-ar fi putut determina gestul ctitoricesc, în măsura în care bineînțeles documentele ajunse până la noi sunt în măsură să ne ofere asemenea detalii.

Primul asemenea așezământ a cărui evoluție vom încerca să o schițăm în rândurile ce urmează este acela al *schitului Roata-Cătunu* (localitate aflată cândva în fostul județ Vlașca, astăzi în jud. Giurgiu), ai cărui ctitori au fost, potrivit pisaniei în limba greacă ce poartă data *iulie 1668*, „moșul” Serafim și negustorul „de bun neam” Iane Popa (Papa, Pepano), originar, ca mulți confrăți de ai săi atestați de-a lungul secolelor în Țara Românească, din Pogoniana Epirului⁵. Dacă, din perspectivă artistică, arhitecturală și iconografică, a perpetuării elementelor de factură bizantină, dar și a celor de dată mai recentă, locul așezământului de la Roata în evoluția artei din Țara Românească a acelei epoci a fost pe deplin analizat și fixat printr-un studiu de referință datorat regretatei Cornelia Pillat⁶, nu același lucru se poate spune în ceea ce privește evoluția lui și a ctitorilor săi de-a lungul timpului, chiar dacă studii în acest sens nu lipsesc cu desăvârșire⁷.

⁴ Gheorghe Lazăr, *op. cit.*, p. 160-161.

⁵ A se vedea în acest sens, cu titlu orientativ, Ariadna Camariano-Cioran, *L'Épire et les pays roumains, Jannina, Éditions de l'Association d'Études Épirotes*, 1984; Gheorghe Lazăr, *Les marchands en Valachie, XVIIe-XVIIIe siècles*, avec une préface de Șerban Papacostea, București, Institutul Cultural Român, 2006, p. 105-116; idem, *Danii românești pentru mănăstirile din Epir: noi documente*, în Petronel Zahariuc (editor), *Relațiile românilor cu Muntele Athos și cu alte Locuri Sfinte (secolele XIV-XX). În onoare Florin Marinescu*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017, p. 515-553; Lidia Cotovanu, *Émigrer en terre valaque. Estimation quantitative et qualitative d'une mobilité géographique de longue durée (seconde moitié du XIVe – début du XVIIIe siècle)*, Brăila, Editura Istros, 2022.

⁶ Cornelia Pillat, *Locul bisericii din Roata-Cătunu în istoria artei Țării Românești*, în SCIA, seria Artă Plastică, t. 15, 1968, nr. 2, p. 197-212.

⁷ A se vedea, în acest sens, Constantin Stănescu, Gheorghe Marinică, *Bisericile din comuna Roata de Jos*, Ploiești, Editura Printeuro, 2003; Constantin Stănescu, Marin Stănescu, Ion Stănescu, Gheorghe Marinică (coordonator), *Roata, străveche așezare din Țara Vlahilor*, ed. a III-a, Ploiești, Editura Printeuro, 2007.

Revenind la ctitorii așezământului, în ceea ce-l privește pe *Serafim călugărul* – al cărui nume de mirean nu-l cunoaștem – din nefericire se poate spune că informațiile nu sunt foarte generoase; din documentele vremii aflăm că era „pământean, de acolo de la Roata”⁸, fiind primul nastavnic al mănăstirii⁹, pe care a înzestrat-o cu părți de moșie¹⁰ și, totodată, a obținut pentru ea primele acte domnești de milostenie. Este de presupus că el s-a ocupat de administrarea așezământului până în jurul anului 1685, când în fruntea acestuia este atestat un alt egumen, Partenie¹¹, fără a putea spune dacă între cei doi a existat sau nu vreă legătură de rudenie; în schimb, din documente reiese că Partenie a păstorit destinele așezământului doar pentru o scurtă perioadă de timp, cel mai probabil până la sfârșitul celui de-al nouălea deceniu al secolului al XVII-lea, când s-a întocmit un catastif cu întreaga avere a așezământului¹².

Ulterior acestui moment, la o dată greu de stabilit în absența unor informații sigure – în orice caz, *ante 1700* –, egumen al mănăstirii Roata este atestat un nepot al lui Serafim ctitorul, cum aflăm dintr-o carte de judecată a marilor boieri, în urma disputei pe care acesta a avut-o cu un anume Dumitrașco comis¹³. Acest nepot purta același nume ca al ctitorului, fiind amintit într-o carte domnească din anul 1709 ca *Serafim călugărul Purcel*¹⁴, fără a putea spune dacă *Purcel* este o simplă poreclă sau un eventual patronimic; cum este singura mențiune documentară de acest fel depistată de noi până acum, rămâne ca cercetări viitoare să aducă mai multă lumină asupra acestui detaliu „onomastic”, care nu este lipsit de importanță în încercarea de identificare a neamului unuia dintre cei doi ctitori ai așezământului.

Situația nu este cu mult diferită nici în ceea ce-l privește pe cel de-al doilea ctitor al schitului, *Iane Popa* (Papa), despre care știm cu certitudine că era originar din Pogoniana – detaliu precizat de altfel în pisană a așezământului¹⁵ – și că a fost implicat în activități comerciale în Țara Românească, cel mai probabil în perioada cuprinsă între mijlocul și sfârșitul secolului al XVII-lea. Se impune să precizăm de la început faptul că el trebuie deosebit de un confrate de al său, *Iorga Popa* (Papa), amintit la rândul lui în documentele celei de-a doua jumătăți a secolului al XVII-lea¹⁶, fără a exclude însă posibilitatea existenței și a unei

⁸ ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/7 (1743 iunie 12; vezi *anexa XI*); menț. și facs. în Protos. Iustin Marchiș, Constantin Bălan, Dan Mohanu, Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, *Stavropoleos. Ctitorie, oameni, fapte*, București, Editura Humanitas, 2000, p. 27, 41.

⁹ ANIC, M-rea Stavropoleos, X/15 (1668 februarie 3; vezi *anexa D*).

¹⁰ *Ibidem*, X/34 (1700 februarie 25; vezi *anexa VIII*).

¹¹ *Ibidem*, X/24-26.

¹² *Ibidem*, V/26 (1689 aprilie 26; vezi *anexa VI*).

¹³ ANIC, Ep. Argeș, LI/18 (1700 ianuarie 22; vezi *anexa VII*) și M-rea Stavropoleos, X/34 (vezi *anexa VIII*).

¹⁴ SJAN Prahova, Documente, LI/17 (1709 iulie 6; vezi *anexa X*).

¹⁵ Cornelia Pillat, *op. cit.*, p. 197 (text grecesc, nota 1); foto la p. 200; Constantin Stănescu *et al.*, *Roata*, p. 212.

¹⁶ P. V. Năsturel, *Biserica Stavropoleos din București după documente din Arhivele Statului cu planuri și vederi tipografice*, București, 1906, p. 25-26, 28; Ioan C. Filitti, *Arhiva Gheorghe*

legături de rudenie între cei doi; dovada că într-adevăr este vorba de două persoane diferite și că nu ne aflăm în fața unei posibile confuzii/erori grafice ne este oferită de un document din 17 decembrie 1666. Mai exact, la această dată, Radu Leon porunca la șase boieri „socotitori și judecători”, printre care îl regăsim și pe Iane Popa, „să ia sama” neînțelegerilor iscate între Vâlcul logofăt și Panait vameșul, motivul disputei constituindu-l „niște bani” pe care primul îi oferise celui din urmă pentru a face negoț („de au neguțătorit cu dinșii”). Cu aceeași ocazie, domnul porunca mai sus-amintiților boieri să ia „sama” și socotelilor pe care Vâlcu logofăt, împreună cu frații lui le aveau cu Iorga Popa și binecunoscutul Pană Mavranghel/Mavranghelos¹⁷, aceștia doi din urmă fiind, de altfel, și înrudiți¹⁸.

Grigore Cantacuzino, București, 1919, p. 224, nr. 706; Corneliu Tamaș, Ion Soare, Carmen Andreescu (editori), *Tezaur medieval vâlcean. Catalogul documentelor de la Arhivele Statului din Râmnicu Vâlcea. 1388-1715*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1983, p. 250-251, nr. 775; Gheorghe Lazăr, *Documente privitoare la negustorii din Țara Românească* (în continuare: *Documente negustori*), vol. I, 1656-1688, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, p. 71-72, nr. 65.

¹⁷ Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, I, p. 91, nr. 89.

¹⁸ Despre **Iorga Popa**, amintit în documentele din ultimul sfert al secolului al XVII-lea și cu dregătoria de vameș (Corneliu Tamaș et al., *Tezaur medieval vâlcean*, p. 250-251, nr. 775; Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, I, p. 120-122, nr. 120), menționăm că a avut o fiică, **Bica**, căsătorită cu un alt negustor, **Manta Damaschino**, prezent la rândul lui în documentele celei de-a doua jumătăți a secolului al XVII-lea (DRH, B. Țara Românească, vol. XLI (1656), întocmit de Ț. Violeta Barbu, Gheorghe Lazăr (coordonatori), Oana Rizescu, Elena Bedreag, Ovidiu-Victor Olar, București, Editura Academiei Române, 2021, p. 453-454, nr. 401; Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, I, p. 29-30, nr. 14, p. 46, nr. 35, p. 71-72, nr. 65, p. 95, nr. 95, p. 120-122, nr. 120, p. 124, nr. 122, p. 231, nr. 241; vol. II, 1689-1714, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, p. 163-164, nr. 153, p. 166-167, nr. 155). Precizăm că Manta Damaschino era deja mort în ultimul deceniu al secolului al XVII-lea, iar din căsătoria cu Bica, care i-a supraviețuit, a rezultat un fiu, *Gheorghe*, care a fost nevoit să înstrăineze o parte din averea părintească (George Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București, 1594-1821*, București, Editura Academiei RPR, 1961, p. 217-218, nr. 128; Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, II, p. 180-181, nr. 170, p. 193-194, nr. 183, p. 202-203, nr. 193, p. 282-283, nr. 278, p. 291-292, nr. 288, p. 309-310, nr. 309).

În ceea ce-l privește pe negustorul **Pană Mavranghel/Mavranghelos**, amintit și el în documente cu titlul de *logofăt*, știm că era originar din Dipalița și că era membru al comunității grecești din Veneția. A fost trimis de Matei Basarab, în 1642, împreună cu negustorul Isar Ghiorma, să ofere amintitei comunități grecești un ajutor de 700 oacă de ceară (Ariadna Camariano-Cioran, *op. cit.*, p. 8-9, 167-169; Violeta Barbu, *Les solidarités religieuses dans les pays roumains au XVIIe siècle: les confréries*, în RRH, XLVII, 2008, nr. 1-2, p. 50; Lidia Cotovanu, *Le diocèse de Dryinoupolis et ses bienfaiteurs de Valachie et de Moldavie. Solidarités de famille et traits identitaires multiples (XVIe-XVIIe siècles)*, în Petronel Zahariuc (editor), *Contribuții privitoare la istoria relațiilor dintre țările române și Bisericile Răsăritene în secolele XIV-XIX*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 231). Era înrudit de aproape cu Iorga Popa – probabil cei doi erau cumnați –, căci, după cum aflăm dintr-un document din februarie 1676, jupâneasa Maria a banului Mareș Băjescu vindea mitropolitului Varlaam părțile de moșie din Greci și Slătioara, pentru suma de 133 de taleri și 66 de bani; din zăpisi reiese că jupâneasa Maria cumpărase amintitele părți de moșie de la Iorga Popa vameșul și nepoatele acestuia, fetele lui Pană Mavranghel (Gr. Urișescu, *Schitul Trivalea din Pitești*, în „Mitropolia Olteniei”, XVII, 1965,

Din informațiile pe care le deținem până în prezent, deși nu lipsesc anumite incertitudini, se poate presupune că prima mențiune documentară a lui Iane Popa datează din luna octombrie a anului 1661, când numele său figurează ca martor într-un zăpis prin care negustorul Pană Geaim ajungea la o înțelegere cu fiica și ginerele său în legătură cu zestrea făgăduită cu ocazia logodnei celor doi¹⁹. Fără îndoială, prezența lui Iane Popa la nord de Dunăre trebuie plasată cu ceva timp înaintea acestui moment cronologic, fie și numai dacă avem în vedere faptul că asemenea gesturi ctitoricești erau puse în practică de cele mai multe ori în ultima perioadă a vieții comanditarilor, deși situații contrare nu lipsesc. În prima parte a anului următor (10 mai 1662), Preda paharnic, fiul lui Barbu stolnic Brădescu, împreună cu jupâneasa lui, Anca, dădeau „jupânului Iane neguțătoriu” un zăpis, prin care îi vindeau acestuia mai multe părți de moșie în Mârșa și Roata, cu vad de moară²⁰, aflate în vecinătatea altor moșii ale amintitului negustor.

Toate aceste achiziții constituie un indiciu prețios, care ne determină să considerăm că debutul lucrărilor lăcașului de la Roata trebuie plasat în primii ani ai acestui deceniu. În orice caz, atât cât documentele lasă să se înțeleagă, se poate afirma că, în linii mari, lăcașul era finalizat în prima parte a anului 1668 și nu mai târziu²¹, dacă avem în vedere atât data consemnată în pisania acestuia redactată în limba greacă (iulie 1668)²², cât și aceea a actului de milostenie acordat de Radu Leon (începutul lunii februarie a aceluiași an), prin care așezământul era iertat de „toate dăjdale și mâncăturile câte vor fi preste an în țara domn<i>i> mele [...], pentru că easte o mănăstire săracă și neîntemeiată și fără de niciun venit de nicăieri”²³.

---

nr. 3-4, p. 230, nr. 5). Totodată, Pană Mavranghel era văr și cu logofătul Pană din Runcu, căruia nu apucase înainte de moarte să-i achite o datorie; în aceste condiții, la 28 decembrie 1665, Radu Leon întărea logofătului Pană dreptul de stăpânire asupra unui loc de casă din București al vărului său, întrucât acesta din urmă îi era „datoriu cu scrisoarea lui la catastih, la mâna lui văru său, lui Pană logofăt, mulți bani” (P. V. Năsturel, *op. cit.*, p. 25-26; Pavel Mircea Florea, *Documente bucureștene*, în Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Grina-Mihaela Rafailă, Anca Beatrice Todireanu (editori), *O jumătate de veac în slujba istoriei Bucureștilor. Omagiu profesorului Panait Ion Panait la 80 de ani*, vol. I, București, Muzeul Municipiului București, 2011, p. 262, nr. 6).

¹⁹ Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, I, p. 51, nr. 43; în ceea ce privește incertitudinile, ele au în vedere atât faptul că în respectivul document Iane Popa este amintit cu rangul de *postelnic* – singura mențiune de acest fel identificată până la acest moment –, dar și acela că semnează cu litere chirilice, este drept, într-o manieră destul de ezitantă; cercetări viitoare vor clarifica cu siguranță această problemă.

²⁰ *Documente privitoare la Crețești și Brădești*, comunicate de George D. Florescu și Marcel Romanescu, în „Arhivele Olteniei”, XXII, 1943, nr. 125-130, p. 103-105, nr. 5.

²¹ O altă opinie, potrivit căreia mănăstirea Roata a fost zidită „în jurul anului 1672”, la Lidia Cotovanu, *Lumea lui Ioanichie de Stavropolis, între Pogoniani și București: evlavie, afaceri și patriotism local*, în pr. Iustin Marchiș, stavrofora Mihaela Luchian, monahia Atanasia Văetiș (editori), *Stavropoleos 300. București, Balcani, Europa*, București, Editura Cuvântul Vieții, 2024, p. 136.

²² Cornelia Pillat, *op. cit.*, p. 197.

²³ ANIC, M-rea Stavropoleos, X/15 (vezi anexa I).

Doi ani mai târziu, mai exact la 28 februarie 1670, numele lui Iane Popa îl regăsim amintit într-un act emis de cancelaria lui Antonie vodă din Popești, prin care domnul îi întărea lui Matei postelnic, fiul slugerului Pătru Ciorogârleanu²⁴, dreptul de stăpânire asupra unui loc de case și cu pivniță de piatră în București. Potrivit celor consemnate în actul domnesc, bunurile menționate aparținuseră lui Isar Ghiorma „neguțătorul cel bătrân”²⁵ – înrudit probabil cu frații negustori Pepano²⁶ –, însă ele erau întărite în favoarea lui Matei postelnic, întrucât amintitul negustor nu reușise să achite „până au fost Pătru slugeariul [tatăl beneficiarului – n.n.] viu”, o mai veche datorie în valoare de 761 ughi și jumătate. Totodată, invocând și „dreapta slujbă” de care Matei postelnic dăduse dovadă, domnul îi mai întărea acestuia și dreptul de stăpânire asupra caselor pe care „Iane grecul Popa” le ridicase pe amintitul loc. De această dată, și lucrul ne interesează în mod special din perspectiva analizei noastre, domnul își motiva decizia de confiscare a amintitelor case prin faptul că „Iane grecul le-au pierdut după al lui vicleșugul grecescu, ce s-au aflat voitori de rău acestui pământ al țării”²⁷.

Din păcate, nu dispunem de informații nici în ce a constat „vicleșugul grecescu” imputat negustorului Iane Popa și nici pagubele aduse țării prin comportamentul său, însă o posibilă implicare a acestuia în evenimentele politice ce au dus într-un final la îndepărtarea de pe tronul țării a lui Radu Leon, acuzat că i-a „îndestulat” pe grecii de la care împrumutase sume mari de bani²⁸, și preluarea acestuia de către Antonie vodă nu trebuie exclusă, luând în calcul și posibilele lui conexiuni cu puternica comunitate greacă de la Constantinopol. Respectiva „sentință” domnească²⁹, destul de aspră și categorică, este cu atât mai greu de explicat, în condițiile în care, cu opt luni mai înainte (iulie 1669), același Antonie

²⁴ Pentru familia Ciorogârleanu, a se vedea studiul nostru *Familiei de boieri munteni cu origine negustorească*: I, *Familia Ciorogârleanu*, în „Revista de Istorie Socială”, XIII-XV, 2008-2010, p. 257-293.

²⁵ Acest *Isar Ghiorma/Isar al lui Ghiorma*, atestat documentar în perioada domniei lui Matei Basarab, dacă nu cumva chiar și mai devreme, trebuie însă deosebit de *Isar Dona cămărașul*, cumnatul fraților Pepano (Gheorghe Lazăr, *Pepano: o familie de negustori greci în Țara Românească. Considerații istorice și genealogice*, în Violeta Barbu (editor), *In honorem Paul Cernovodeanu*, București, Editura Kriterion, p. 432). Potrivit recentelor cercetări ale Lidiei Cotovanu, *Isar cămărașul/Isar Dona* a fost căsătorit cu Evgheni, o soră a fraților Pepano, a cărei existență nu este atestată în documentele din Țara Românească. Vezi *Clients grecs de la Zecca vénitienne décédés sans testament. Le cas des marchands épirotes Pepanos de Valachie (XVIIe siècle)*, în Gheorghe Lazăr (ed.), *Arrangements before the „Great Passage”. Testamentary Practices and their Implications (Western Europe and the Romanian Lands, 16th-19th Centuries)*, Konstanz, Hartung-Gorre Publishers, 2023, p. 293-294, 345-346.

²⁶ Lidia Cotovanu, *Clients grecs*, p. 296.

²⁷ Dumitru Z. Furnică, *Industria și dezvoltarea ei în țările românești*, București, 1926, p. 104-405; George Potra, *op. cit.*, p. 147-148, nr. 66.

²⁸ *Istoria Țării Românești. 1290-1690. Letopiseșul Cantacuzinesc*, ediție critică întocmită de C. Grecescu și D. Simonescu, București, Editura Academiei RPR, 1960, p. 156.

²⁹ Despre o altă asemenea „sentință” domnească, ce are în vedere tot o familie cu origini sud-dunărene, a se vedea Ștefan Andreescu, *O sentință politică a lui Matei Basarab*, în idem, *Perspective medievale*, București, Editura Nemira, 2002, p. 156-171.

vodă reconfirmase, prin hrisovul acordat, mai vechile privilegii ale „dumnezeieștii mănăstiri de la Roată”, act din care aflăm, spre deosebire de cele consemnate în actul de milostenie al predecesorului său în scaun, că Iane Popa „ajutase” doar la „zugrăveala” așezământului³⁰.

Această „diminuare” a rolului jucat de Iane Popa în actul de ctitorire a lăcașului de la Roata, el fiind menționat doar pe o „poziție secundă” prin raportare la „contribuția” celui alt ctitor, călugărul Serafim – o „ierarhie” pe care o regăsim și în actul lui Grigore Ghica voievod din aprilie 1672³¹ –, să constituie oare un indiciu al procesului de deteriorare a relațiilor lui Iane Popa cu puterea centrală³²? O asemenea ipoteză, care ar fi în măsură totodată să ne ofere o mai bună înțelegere a mai sus-amintitei decizii domnești de confiscare, nu trebuie nicidecum înlăturată, ci, din contră, ea ar trebui aprofundată, exprimându-ne speranța că cercetări viitoare vor fi în măsură să aducă un plus de clarificări în acest sens!

Numele lui Iane Popa îl mai găsim consemnat și în documente ulterioare, este drept tot mai rar. Un asemenea exemplu ne este oferit de un zăpis din 5 august 1675, în care el figurează ca martor, act prin care jupâneasa Sofica, împreună cu fiica ei, Maria, vindeau duchiului Chirilă de la mănăstirea Mihai Vodă un loc pe care îl aveau în București, pentru suma de 42 de taleri³³. O altă mențiune documentară a lui Iane Popa datează de la sfârșitul anului 1680, când Șerban Cantacuzino emitea un hrisov în legătură cu disputa pe care acesta o avea cu un alt negustor, Panait Primichieru³⁴ – care era ginerele Asprei, la rândul ei fiica negustorului Isar Ghiorma –, privind dreptul de stăpânire asupra unui loc de casă, aflat în fața bisericii Grecilor din București.

Mai exact, invocând o datorie mai veche pe care o avea de recuperat de la negustorul Panait Mecula Glâmbocearu³⁵ – al cărui zăpis de împrumut ar fi fost

³⁰ ANIC, M-rea Stavropoleos, X/16 (1669 iulie 15; vezi și *anexa II*).

³¹ *Ibidem*, X/18 (1672 aprilie 14; vezi *anexa III*).

³² Despre legăturile anumitor negustori din Țara Românească cu puterea centrală, a se vedea Gheorghe Lazăr, *Les marchands en Valachie*, p. 235-254; idem, *În umbra puterii. „Negustori prieteni ai domniei” și destinul lor (Țara Românească, secolul al XVII-lea)*, în Ovidiu Cristea, Gheorghe Lazăr (coord.), *Vocația istoriei. Prinos profesorului Șerban Papacostea*, Brăila, Editura Istros, 2008, p. 605-634.

³³ Documentul, fără semnăturile grecești, a fost publicat de George Potra, *op. cit.*, p. 169-170, nr. 88; prezența lui Iane Popa ca martor în acest document a fost semnalată de Lidia Cotovanu, *Lumea lui Ioanichie*, p. 135, nota 75.

³⁴ Numele lui îl regăsim menționat, în calitate de martor, în mai multe zăpise din ultimii ani ai secolului al XVII-lea (vezi Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, I, p. 231, nr. 241; II, p. 180-181, nr. 170 și p. 193-194, nr. 183).

³⁵ Uneori, în documente, acesta seamănă și cu *Panaiot Mihali*: DRH, B, vol. XXXIV (1649), întocmit de Violeta Barbu, Gheorghe Lazăr și Oana Rizescu, București, Editura Academiei Române, 2002, p. 234, nr. 262; în cuprinsul documentului este amintit ca „Panaet, zet lu star Esar cupeț”; *ibidem*, vol. XL (1655), întocmit de Oana Rizescu, Florina-Manuela Constantin și Andreea-Roxana Iancu, București, Editura Academiei Române, 2013, p. 235-236, nr. 243. Dincolo de posibile confuzii inevitabile, datorate omonimiei și informațiilor adeseori lacunare, se poate spune că prezența lui Panait Glâmbocearu este atestată documentar în Țara Românească începând cu

garantat și de soacra sa, Zamfira, soția deja amintitului negustor Isar Ghiorma –, Iane Popa stăpâna încă din zilele lui Radu Leon un loc de casă în București și cu o pivniță, pe care datornicul le primise ca zestre de la părinții soției sale. Deși obținuse cărți domnești asupra aceluși loc, atât din partea lui Radu Leon, cât și a lui Duca voievod, dreptul de stăpânire a lui Iane Popa a fost la acel moment contestat de Panait Primichieru, care a adresat în acest sens o jalbă domnului Șerban Cantacuzino. În sprijinul demersului său, Panait Primichieru invoca faptul că „dintre dâșii nerămâind feciori ca să stăpânească ce ar hi ale lor”, el fiind (prin soția lui) singurul îndreptățit – având în vedere legătura de rudenie cu Panait Glâmbocearu, căruia îi era nepot dinspre soția acestuia³⁶ – să intre în posesia respectivelor bunuri.

Într-o primă fază, Iane Popa nu a putut prezenta domnului zapisul de datorie al lui Panait Glâmbocearu, invocând faptul că „nu easte zapisul aici, ci easte la Rumele, la casa lui”, iar mai apoi, în fața patriarhului Dositheii al Ierusalimului, el nu a putut dovedi prin jurământ și cu martori că semnătura Zamfirei era autentică și nici că zapisul prezentat era adevărat. Într-un final, având în vedere și alte „nepotriviri” descoperite în timpul judecății – referitoare la înlocuirea numelui Cheraței cu cel al Asprei în diata lui Isar Ghiorma, faptul că Panait Glâmbocearu a făcut „înșelătorie” în tinerețe etc. –, înaltul ierarh concluziona că zapisul prezentat de Iane Popa, și în temeiul căruia stăpânise până atunci amintitul loc de casă, era făcut „cu meșteșuguri”. Concluzia judecății patriarhale a fost asumată și confirmată fără nicio rețineră și de către Șerban

---

anul 1649 (*ibidem*, vol. XXXIV, p. 26-27, nr. 30) până spre sfârșitul secolului XVII (vezi *anexa VI*, unde semnează ca martor).

³⁶ Din actul patriarhal de judecată, aflăm că Panait Glâmbocearu a fost căsătorit cu Cherața, cea de-a doua fiică a lui Isar Ghiorma, cu care însă nu a avut urmași; în act se mai precizează, de asemenea, că, după moartea Cheraței, Panait Glâmbocearu s-a recăsătorit, fără a ne dezvălui cu cine anume (Violeta Barbu, *La conscience et la loi. Notes concernant la compétence juridique du patriarche de Jérusalem dans les pays roumains*, în RRH, XLIV, 2005, nr. 1-4, p. 33). Pentru reconstituirea legăturilor de rudenie ale lui Panait Glâmbocearu, important este și actul din 23 aprilie 1686, prin care vindea domnului Șerban Cantacuzino, în schimbul sumei de 70 de taleri, un loc de prăvălie în București, „împotriva bisericii Grecilor”; dincolo de aceste detalii de natură financiară, din document mai aflăm că el era „nepotul jupânului Donii Pepano” și că respectivul loc fusese „mai denainte vrême al lui Mazarache, unchiu-mieu” (Gheorghe Lazăr, *Documente privitoare la negustorii Pepano și la ctitoria lor de la Codreni „pe Mostiște”* (II), în SMIM, XIX, 2001, p. 266-267, nr. 10). Dacă în ceea ce privește calitatea lui Panait Glâmbocearu de nepot al lui Dona Pepano, ea s-ar explica printr-o a doua căsătorie a Evgheniei, sora fraților Pepano, cu Mecula Glâmbocearu (ipoteza avansată recent de Lidia Cotovanu, *Clients grecs*, p. 291, 294 și 302, nota 78), rămâne ca cercetări viitoare să stabilească pe ce cale acesta era înrudit și cu amintitul Mazarache. Referitor la acesta din urmă, cu siguranță la rândul lui implicat în activități comerciale, amintim actul din 6 martie 1657, prin care Constantin Șerban întărea lui Costea cojocar dreptul de stăpânire asupra mai multor prăvălii și locuri de prăvălii; printre aceste bunuri imobiliare se regăsea și un loc de prăvălie, cu curte, aflat în București, „în târgul de sus, între Fota și Mazarache” (Florin Georgescu, Paul Cernovodeanu, Ioana Cristache Panait (editori), *Documente privind istoria orașului București*, București, [1960], nr. 4, p. 30-33; DRH, B, vol. LII (1657), întocmit de Gheorghe Lazăr (coord.), Oana Rizescu, Elena Bedreag, Florina-Manuela Constantin, București, Editura Academiei Române, 2024, p. 90-93, nr. 62).

Cantacuzino, care i-a întărit lui Panait Primichierul dreptul de stăpânire asupra acestui loc³⁷.

Ultima mențiune documentară directă a lui Iane Popa – aceasta în cazul în care nu suntem în fața unei omonimii – datează din luna ianuarie a anului 1685, când îl regăsim printre negustorii însărcinați să prețuiască lucrurile rămase în urma dispariției unui confrate de-al lor, negustorul Statie, și care urmau să-i revină lui Duca negustor, în contul unei datorii bănești pe care acesta din urmă o avea de recuperat de la fostul său partener de afaceri³⁸. După această dată, numele lui nu mai este amintit direct în documente, iar faptul că în luna aprilie a anului 1689 egumenul Parthenie întocmea un catastif cu averea mănăstirii de la Roata, pe care-l prezenta „naintea dumnealui jupânul Costandin, feciorul jupânului Iane Popa”³⁹, în opinia noastră constituie un indiciu că moartea acestuia survenise înaintea respectivului moment.

Referitor la familia lui Iane Popa, mai putem adăuga și faptul că în afara lui *Constantin*, deja amintit, știm cu certitudine că el a mai avut cel puțin încă un fiu, *Panait/Panaior*⁴⁰, rod al unei căsătorii despre care momentan nu putem oferi prea multe detalii⁴¹. Cei doi, Constantin și Panait, sunt amintiți în calitate de martori într-un zapis din 15 martie 1694, prin care Mecula, nepotul lui Dona Pepano, împreună cu mama lui, Despa, îi vindeau lui Iane Cazacopol casele „cu pîmniță de piatră și cu locul curții și al grădinii”, pe care le aveau în București, în mahalaua Grecilor. Din document reiese că respectiva înstrăinare se făcea cu acceptul lui Cârstea Popescu fost mare vistier, rudă apropiată a vânzătorilor, fiind determinată de faptul că cei doi aveau de achitat anumite „datorii... în Țara

³⁷ George Potra, *op. cit.*, p. 183-185, nr. 99. Această înrudire este amintită și într-un document din februarie 1777, în care – dincolo de anumite inadvertențe de natură cronologică, explicabile într-o anumită măsură, dacă luăm în calcul vechimea tranzacției invocate – se consemnează că respectivul loc a fost vândut mai apoi de Panait Primichieru, ginerele Asprei, în favoarea mănăstirii de la Codreni, ctitoria lui Dona Pepano, pentru suma de 145 de taleri (ANIC, Ep. Buzău, LXXXV/48).

³⁸ I. Ionașcu, *Documente bucureștene privitoare la proprietățile mănăstirii Colțea*, București, 1941, p. 58-59, nr. 29.

³⁹ ANIC, M-rea Stavropoleos, V/26 (vezi anexa VI).

⁴⁰ Notăm faptul că în ms. rom. 5389 de la BAR (o versiune în rezumat a bine-cunoscutului *Anatefter*), la rubrica „suma liudelor de toate steagurile de slujitori [...]”, așa cum erau ele consemnate la începutul lui septembrie 1739, este amintit – fiind singura mențiune de acest fel identificată până la acest moment al cercetării – și un „Ștefan, fiul lui Iane Popa” (Dinu C. Giurescu, *Anatefterul. Condica de porunci a vistieriei lui Constantin Brâncoveanu*, în SMIM, V, 1962, p. 479); rămâne ca cercetări viitoare să clarifice și această problemă.

⁴¹ Deși în studiul nostru referitor la familia Pepano am susținut că Iane Popa (Pepanos) a fost ginerele lui Isar Ghiorma și al Zamfirei (*Pepano: o familie de negustori*, p. 433, nota 16; filiație acceptată și de Lidia Cotovanu, *Clients grec*, p. 296 și arborele genealogic de la p. 354), în lumina unei relecturi mult mai atente a documentului domnesc din decembrie 1680, care a stat la baza acestei confuzii (George Potra, *op. cit.*, p. 183-185, nr. 99), dar și a informațiilor oferite de actul patriarhal de judecată din noiembrie 1680 (Violeta Barbu, *La conscience et la loi*), despre a cărui existență nu aveam cunoștință la momentul redactării amintitului studiu al nostru, considerăm că posibilitatea unei asemenea legături de rudenie nu se mai poate susține. Și în acest caz, cercetări viitoare vor fi în măsură să ofere o rezolvare și respectivei „necunoscuti”.

Grecească”, motiv pentru care Despa, fiica lui Dona Pepano, fusese „pusă la opreală, la turci, pentru datorie”⁴².

Din puținele date de care dispunem, se poate concluziona că situația economică a familiei lui Iane Popa, atât în ultimii ani de viață ai acestuia, cât și după dispariția lui, a fost una destul de modestă. O primă dovadă în acest sens ne este oferită de un document târziu, mai exact din 1741, prin care postelnicul Iordache Văcărescu vindea unui anume Gheorghe bărbierul, pentru suma de 25 de taleri, un loc de casă în București, aflat în mahalaua *Dintr-o zi*, cu precizarea vânzătorului că respectivul loc fusese cumpărat de socrul său, Șerban Grozea, de la Iane Popa⁴³. De asemenea, la 1 februarie 1697, fiul său Constantin zălogea unui anume Mihail, pentru suma de 170 de taleri, două locuri, angajându-se că va restitui banii într-o perioadă de două luni; în caz contrar, creditorul avea libertatea să vândă respectivele bunuri pentru recuperarea banilor⁴⁴. Cel mai probabil banii împrumutați nu au putut fi restituiți, căci, la 16 ianuarie 1701, Mihai cupeț, împreună cu un anume Ion vindeau marelui vistier Șerban Greceanu, pentru suma de 130 de taleri, o jumătate din locul pe care și ei îl aveau „de la Costandin Popa și de la frate-său, Panaiote, precum le scrie și zapisele lor”; cealaltă jumătate de loc, potrivit celor consemnate în document, fusese achiziționată de egumenul mănăstirii Codreni, popa Dionisie, „căci că [...] au fost ei mai volnici să-l ia, fiind vecini”⁴⁵.

Referitor la familia lui Iane Popa, mai amintim, de asemenea, și faptul că documentele atestă existența și a unui nepot din partea fiului său Constantin – care va purta numele bunicului, *Iane* –, pe care în actul de închinare a schitului Roata ca metoh în favoarea mănăstirii Stavropoleos, document asupra căruia vom reveni, îl întâlnim cu dregătoria de *pitar*⁴⁶. La 1746, acest Iane era deja mort, căci Anuța, „ce a fost soție răposatului Ianache Popa polcovnic”, împreună cu fiul *Ioniță* vindeau tot unui membru al familiei Văcărescu, Radu, un loc de casă în București, aflat în mahalaua „bisericii Enii”, pe care îl aveau de cumpăratură de la mănăstirea Glavaciog, pentru suma de 80 de taleri⁴⁷.

În fine, pentru a rămâne în același registru al discuției, amintim că Iane Popa a avut și un frate, *Manta*, a cărui existență este menționată în actele de

⁴² ANIC, Ep. Buzău, LXXXV/9. Despre situația acestor urmași ai lui Dona Pepano, vom reveni cât de curând cu un studiu special.

⁴³ George Potra, *op. cit.*, p. 362, nr. 269; despre familia lui Șerban Grozea, a se vedea și studiul nostru, *Un negustor muntean și „cronica” sa de familie (1702-1736)*, în Dumitru Teicu, Ionel Căndea (coord.), *Românii în Europa medievală (între Orientul bizantin și Occidentul latin). Studii în onoarea profesorului Victor Spinei*, Brăila, Editura Istros, 2008, p. 857-872.

⁴⁴ ANIC, Ep. Buzău, LXXXV/11 (traducerea documentului o datorăm Lidiei Cotovanu, căreia îi mulțumesc și cu această ocazie).

⁴⁵ Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, II, p. 208-209, nr. 200.

⁴⁶ ANIC, M-rea Stavropoleos, X/41; actul a fost publicat de Constantin Stănescu *et al.*, *Roata de Jos*, p. 220-221; o ediție recentă a documentului, în Lidia Cotovanu, *Lumea lui Ioanichie*, p. 166-167, nr. 4.

⁴⁷ N. Iorga, *Documente privitoare la București*, în „Buletinul Comisiei Istorice a României”, XI, 1932, p. 35-36, nr. 9.

milostenie oferite așezământului de la Roata de domnii Gheorghe Duca⁴⁸, Șerban Cantacuzino⁴⁹ și Mihai Racovița⁵⁰. Deși din amintitele acte reiese că acest frate al lui Iane Popa era la rândul lui implicat în negoț, pentru moment nu ne hazardăm să avansăm o posibilă identificare a acestuia, având în vedere prezența mai multor negustori omonimi în documentele vremii⁵¹.

*

Revenind la schitul de la Roata, trebuie spus că și acesta, ca multe alte asemenea așezăminte, a obținut din partea domniei scutiri de dări sau confirmări ale dreptului de stăpânire asupra unor bunuri, fie achiziționate, fie închinat de-a lungul timpului. Astfel, după cum am amintit deja, primul asemenea act domnesc datează din luna februarie a anului 1668, deci cu câteva luni mai înainte de data consemnată în pisania mănăstirii, „care easte făcută din temeliia ei de boiarul domni<i>i mele Iane Popa cupeț și părintelui Sărafim”; invocând starea de precaritate materială în care se găsea la acel moment mănăstirea („săracă și neîntemeiată și fără de nici un venit de nicăieri”), Radu Leon îi acorda o scutire „de toate dăjdile și mâncăturile câte vor fi preste an în țara domniei mele”⁵². Același motiv îl regăsim invocat și în actele emise de cancelaria domnească în timpul domniilor lui Antonie vodă din Popești (15 iulie 1669)⁵³ și Grigore Ghica (14 aprilie 1672)⁵⁴, cu mențiunea că, în aceste ultime două documente – după cum am subliniat deja –, ordinea implicării celor doi ctitori este diferită de cea consemnată în actul de danie al lui Radu Leon.

Prezența în scaunul muntean a lui Gheorghe Duca – despre ale cărui origini epirote și preocupări negustorești nu credem că mai este cazul să insistăm⁵⁵ – va fi una de bun augur pentru schitul de la Roata, căci la 15 mai 1677

⁴⁸ ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/1 (1677 mai 15; vezi anexa IV).

⁴⁹ *Ibidem*, XXIV/2 (1679 mai 1; vezi anexa V); facs. în Protos Iustin Marchiș *et al.*, *Stavropoleos*, p. 39.

⁵⁰ *Ibidem*, XXIV/7 (1743 iunie 12; vezi anexa XI).

⁵¹ Cu titlul de exemplu, amintim pe Manta „din Câmpina”, începătorul neamului de boieri Câmpineanu, sau pe Manta din Purani, despre care știm cu certitudine că avea ca frați pe negustorii Nica și Pană/Para (Gheorghe Lazăr, *Documente negustori*, I-II, s.v. Manta). Și, pentru că adeseori lucrurile sunt mai complicate decât par la prima vedere și că genul acesta de identificări nu sunt scutite de posibile confuzii, amintim și un act domnesc din 1686, prin care Șerban Cantacuzino îi întărea lui Panait Mecula Glâmbocearu dreptul de stăpânire asupra unor părți de moșie în Cătunu (Roata); potrivit celor consemnate în act, respectivele moșii fuseseră cumpărate de Panait de la Manta din Purani „fratele Iorgăi neșuțariului ot Roata” și de la „Iorga, nepotul Mantei de la Purani” (*ibidem*, I, p. 300-301, nr. 316). A se vedea și doc. din 5 noiembrie 1688 prin care respectivele părți de moșie ajungeau într-un final în posesia lui Cârstea Popescu mare vistier, înrudit cu familia Pepano (*ibidem*, p. 307-308, nr. 323).

⁵² ANIC, M-rea Stavropoleos, X/15 (1668 februarie 3; vezi anexa I).

⁵³ *Ibidem*, X/16 (vezi anexa II).

⁵⁴ *Ibidem*, X/18 (vezi anexa III).

⁵⁵ A se vedea, în acest sens, Marius Chelcu, *Gheorghe Duca: un negustor pe tronul Moldovei*, în Viorel M. Butnaru (editor), *Moldova și economia de schimb europeană. Secolele XIV-XVIII*, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol”, Editura Panfilius, 2002, p. 119-138; Lidia Cotovanu, *Autour des attaches épirotes du futur prince de Moldavie Constantin Duca (XVIIe siècle)*, în Cristian Luca et Ionel Cîndea (ediderunt), *Studia varia in honorem Professoris Ștefan Ștefănescu octogenarii*, București/Brăila, Editura Academiei Române, Editura Istros, 2009, p. 465-488.

este emis un nou act de milostenie, prin care amintitului lăcaș îi era reconfirmat nu numai vechiul privilegiu referitor la scutirea de plata tuturor dărilor și a „mâncăturilor de peste an”, dar totodată îi erau acordate și alte beneficii de natură economică. Astfel, mai întâi așezământul primea dreptul de a ridica în fiecare an, de la ocna Telega, 100 de bolovani de sare „fără vamă și fără de ghiumuruc și de alte cheltuieli ce are sarea”, cantitate pe care trimișii mănăstirii urmau să o încarce „cu carele lor de la gura ocnei” și să o vândă unde le-ar fi fost voia „sau să facă ce vor vrea, fără de nicio bântuială de vamă”. Totodată, mai obținea din partea domniei și dreptul de a avea șase „oameni poslușnici striini, fără de bir și fără de gâlceavă”, scutiți la rândul lor „de toate câte sânt preste an în țara domni<i>i mele”⁵⁶.

Doi ani mai târziu, Șerban Cantacuzino avea să-i reînnoiască toate aceste milostenii domnești⁵⁷, cu mențiunea că acest act încheie seria privilegiilor fiscale domnești de care a beneficiat așezământul de la Roata de-a lungul secolului al XVII-lea, situație ce își poate găsi o posibilă explicație în dispariția lui Iane Popa, probabil mult mai bine „conectat” la rețelele de putere existente în jurul domniei. Astfel, după acest moment va trebui să treacă mai mult de o jumătate de secol până când așezământul de la Roata va beneficia de un nou privilegiu domnesc, pe când în scaunul țării se afla pentru a doua oară Mihai Racoviță. De această dată, rememorând principalele momente din existența schitului – efortul ctitoricesc al lui Iane Popa și al lui „Serafim monahul pământean”, privilegiile obținute de la înaintașii săi în scaunul țării, mai puțin cel al lui Radu Leon, închinarea „cu toate moșăile” în favoarea răposatului „părintele vlădica Stavropoleos, chir Ioanichie ctitorul și nastavnicul aceștii sfinte mănăstiri a Sfinților Arhangheli” –, printr-un hrisov emis la 12 iunie 1743, domnul îi reconfirma vechiul privilegiu de a lua 100 de bolovani de sare de la ocna Telega, „la vreme cându iau și alte sfinte mănăstiri”, scutind însă „bucatele sfântului schit” doar de la plata vinări-ciului și a dijmăritului⁵⁸.

Toate aceste privilegii de ordin fiscal, chiar dacă nu foarte numeroase și consistente, au contribuit fără îndoială la ameliorarea situației materiale a așezământului, oferindu-i totodată posibilitatea de a obține resursele necesare extinderii domeniului său funciar; în acest sens, avem în vedere achizițiile de moșii sau părți de moșii în hotarele satelor Cartojani⁵⁹, Crevedia⁶⁰ și Cătun⁶¹, pe care egumenul Parthenie, dovedindu-se a fi un bun gospodar, a reușit să le facă în scurta perioadă în care s-a aflat în fruntea acestuia⁶². Menționăm aici și faptul că până

⁵⁶ ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/1 (vezi *anexa IV*).

⁵⁷ *Ibidem*, XXIV/2 (vezi *anexa V*).

⁵⁸ *Ibidem* (1743 iunie 12; vezi *anexa XI*).

⁵⁹ *Ibidem*, X/24 (1685 aprilie 1, partea de moșie a lui Vâlsan, pentru 4 lei și o costandă); X/25 (1685 aprilie 1, partea de moșie a lui Lepădat, pentru 7 lei și jumătate); X/26 (1685 aprilie 27, partea de moșie a lui Roman, pentru 7 lei și jumătate).

⁶⁰ *Ibidem*, V/6 (1686 mai 20, partea de moșie a lui Ștefan aprodul, fratele lui Mihalcea logofăt, pentru 43 ughi și 44 bani).

⁶¹ *Ibidem*, X/28 (1686 aprilie 22, partea de moșie a lui Hamza, pentru 12 taleri).

⁶² Vezi *supra*.

la noi au ajuns și două zapise privind achiziția de același egumen Parthenie și a unor părți de moșie în Gratia, care însă s-au dovedit că sunt „fără nici un temei”, după cum reiese din însemnările de pe *verso*-ul acestora⁶³, deși în catastiful întocmit câțiva ani mai târziu, în care era înregistrată averea schitului, printre moșiile cumpărate de „moșul Partenie” figurau și acestea; bineînțeles, posibilitatea ca această ultimă însemnare să facă referire la o altă achiziție în hotarele moșiei satului respectiv nu poate fi exclusă în totalitate.

O imagine de ansamblu a averii mobile și imobile a așezământului ne este oferită de catastiful întocmit la 26 aprilie 1689, deja invocată, în care au fost consemnate „cele ce se află lângă mănăstire [...] ce au dat sama părintele Partenie egumenul”, și prezentat „nainte dumnului jupânului Costandin, feciorul jupânului Iane Popa, care au fost titor”. Dincolo de inventarul propriu-zis – în al cărui cuprins au fost înregistrate cu minuțiozitate odăjdiile, cărțile, vitele, moșiile și celelalte „dichise” specifice oricărei gospodării (securi, bardă, țigăi, pirostria, fiare de plug, vătrai, teslă, sapă, coasă) etc. –, mult mai importantă este motivația care a determinat elaborarea acestuia (de către un anume Bratul portar), detaliu menționat chiar în finalul actului: „și au lăsat moșul Partenie cu voia lui să găsească jupânul Costandin titorul să fie ispravneț, să puie un călugăr egumen, să fie om bun”⁶⁴.

Pentru moment nu ne hazardăm a avansa o explicație referitoare la motivele care au contribuit la această schimbare și la întocmirea catastifului de către fostul egumen al schitului; în schimb, din documente reiese că, după acest moment, administrarea așezământului a fost încredințată unui nepot al celui de-al doilea ctitor, călugărul Serafim, amintit la un moment dat, după cum am menționat și mai sus, și cu patronimicul/porecla *Purcel*. Întâmplător sau nu, egumenia acestui Serafim a coincis cu o perioadă în care schitul Roata s-a confruntat cu anumite probleme, care i-au influențat în sens negativ evoluția.

Întâia asemenea „provocare” a fost înregistrată documentar în primele luni ale anului 1700, când un anume Dumitrașco comis a revendicat o parte din moșia schitului de la Roata; detalii despre acest demers ne sunt oferite de cartea ispravnicilor orașului București, prin care Serafim călugărul „den Roata” și alți cetățeni ai lui erau înștiințați, la 22 ianuarie 1700, că trebuie „să vă rădicați cu cărțile și d<i>résele ce veți avea, să veniți aicea, să stați de față, ca să vă luom seama”⁶⁵. În susținerea demersului său, respectivul comis invoca pretense drepturi de stăpânire ce i se cuveneau „despre jupâneasa lui, Stoică... de la stremoșii ei”, prezentând în acest sens boierilor însărcinați de domn cu judecarea cauzei „niște cărți vechi de 200 de ani trecuți”. După cercetarea dovezilor prezentate de fiecare dintre părți și ascultarea mărturiei oamenilor bătrâni „împrejureni de acolo”, comisia de judecată, ce avea în fruntea ei pe marele ban Cornea Brăiloiu, concluziona că revendicările lui Dumitrașco erau neîntemeiate, în condițiile în

⁶³ *Ibidem*, X/27 și X/29.

⁶⁴ *Ibidem*, V/26 (1689 aprilie 26).

⁶⁵ ANIC, Ep. Argeș, LI/18 (vezi anexa VII).

care Serafim egumenul prezentase o carte mai nouă de cumpărătură, încă din vremea lui Gavrilă voievod, reconfirmând astfel mănăstirii dreptul de stăpânire asupra amintitei părți de moșie⁶⁶.

Numele egumenului Serafim, însoțit de această dată și de cel al fiului său, diaconul Badiul, îl regăsim de asemenea menționat într-un zapis ce datează din jurul anilor 1707-1708, prin care cei doi vindeau pitarului Matei Cârpenișanu, pentru suma de 15 taleri, 100 de stânjeni din moșia ce o stăpâneau la Cartojani⁶⁷. Deși în cuprinsul actului se preciza că respectiva vânzare s-a făcut cu știrea „tutorora rudelor mele și a părtașilor miei”, se pare că în realitate situația a fost cu totul alta, căci în luna iulie a anului 1709, urmare a plângerilor mai multor „părtași” ai vânzătorilor din satele Cartojani și Stănțești, printre care Hiera mazilul, Tănase fustașul, domnul Constantin Brâncoveanu emitea un act referitor la demersul acestora. Astfel, din actul domnesc aflăm că amintita înstrăinare s-a făcut „fără de știrea moșnenilor” care, aflând de existența respectivei tranzacții, au dorit să restituie banii cumpărătorului, lucru cu care acesta din urmă însă nu a fost de acord. Totodată, jeluitorii îi mai reproșau pitarului Matei Cârpenișanu atât faptul că nu se limita a stăpâni doar partea de moșie pe care o cumpăraseră, ci că „s-au tinsu de le stăpânește moșia lor priste tot stânjani 400”, cosindu-le totodată, „în silă”, toate livezile și siliștile, iar pe ei „nu i-au lăsat să să hrănească și să-și cosească pre moșia lor”. După cercetarea plângerii, constatând că cele reclamate se confirmau – „adevărându cum le împresoară Matei pitar moșia preste tot și le face nedreptate” –, domnul decidea ca moșnenii să aibă dreptul de a-i „lepăda” acestuia banii cu care achiziționaseră acei 100 de stânjeni; cât privește fânul cosit în mod abuziv, de asemenea domnul hotăra ca acesta să se împartă între moșneni, care urmau să primească șase părți, în timp ce pitarului Matei urma să-i revină doar o parte⁶⁸.

După acest episod, pentru o perioadă de aproape două decenii informațiile noastre despre egumenul Serafim, cât și despre așezământul în fruntea căruia fusese numit, lipsesc cu desăvârșire. În orice caz, se poate presupune că în toată această perioadă situația schitului s-a degradat, ceea ce ar explica decizia urmașilor celor doi ctitori: Iane pitar – fiul lui Costandin Popa și nepotul lui Iane Popa –, Oancea diaconul, fratele său, popa Cârștian, și Tudor – urmașii lui Serafim călugărul – de a închina amintitul lăcaș ca metoh în favoarea mănăstirii Stavropoleos. În actul de închinare, datat 5 martie 1729, inițiatorii acestei afierosiri invocau, în primul rând, starea de sărăcie și lipsă în care se afla schitul – „au rămas acestu sfântu lăcaș pustiu și fără nicio chiverniseală” –, urmare a faptului că moșiile acestuia au fost împresurate „dă unii, dă alții și neavându stăpân ca să le caote și să le dăscopere”. Cât privește așezământul ales să poarte

⁶⁶ ANIC, M-rea Stavropoleos, X/34 (vezi anexa VIII); cât privește actele din vremea lui Gavrilă voievod, invocate de Serafim egumenul, a se vedea *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, XVII/3, București, Editura Academiei RPR, 1951, p. 173-174, nr. 176, p. 303, nr. 272.

⁶⁷ ANIC, M-rea Stavropoleos, X bis/9 (vezi anexa IX).

⁶⁸ SJAN Prahova, Documente, LI/17 (1709 iulie 6; vezi anexa X).

grija „schitulețului” de la Roata, se poate spune că, și în acest caz, alegerea nu a fost una întâmplătoare, căci pe lângă renumele de care se bucura în epocă vlădica de la Stavropoleos, un rol decisiv l-a jucat și solidaritatea etnică și geografică, care nu se atenuase odată cu trecerea timpului, dacă avem în vedere că urmașii ctitorilor invocau faptul că „părintele Stavropoleos <era> dânu patrie noastră”⁶⁹ (adică originar din Ostanița, Pogoniana).

Nu știm în ce măsură această afierosire a contribuit sau nu la ameliorarea situației materiale a schitului de la Roata. Atât cât putem deduce din actul de milostenie emis în timpul domniei lui Mihai Racoviță, în care se amintește că „dentru a lui osteneală au dires și au înnoit multe ale schitului, cât au fost cu viață”, se poate concluziona că „părintele Stavropoleos”, cel puțin într-o primă fază, a depus eforturi pentru redresarea din punct de vedere spiritual și material a așezământului ce-i fusese încredințat spre a-i purta de grijă. Această preocupare pentru îmbunătățirea situației schitului de la Roata a fost continuată și de cel desemnat de vlădica Ioanichie să poarte grija ctitoriei sale din București, și implicit a metoacelor ce-i fuseseră închinete, nimeni altul decât nepotul său Partenie⁷⁰, căci demersurilor acestuia i se datorează – aspect, de altfel, consemnat în cuprinsul hrisovului – obținerea din partea lui Mihai Racoviță a invocatului act de milostenie⁷¹.

Din datele de care dispunem până acum reiese că acesta este ultimul asemenea act domnesc în favoarea schitului de la Roata, ceea ce înseamnă nu numai că „pravoslavnicii oblăduitori” ce i-au urmat în scaun lui Mihai Racoviță nu au dat curs rugămintelor și îndemnurilor sale, dar și că cei desemnați să poarte grija lăcașului au renunțat (sau nu au reușit!), din motive numai de ei cunoscute, să facă demersuri pentru a obține din partea domnilor țării dacă nu noi milostenii, măcar o reconfirmare a celor mai vechi. După această dată, informațiile referitoare la soarta schitului de la Roata lipsesc cu desăvârșire, căci singurele asemenea detalii, puține la număr, sunt consemnate doar în documente referitoare la așezământul de la Stavropoleos.

În orice caz, la începutul secolului al XIX-lea, schitul se afla într-o stare avansată de degradare, cum se poate constata dintr-o scrisoare adresată egumenului de la Stavropoleos, la 5 noiembrie 1807, de Iorga meșterul, Ion pârcălabul și popa Nicolae „duhovnic ot schitul Roata”. Astfel, după ce îl înștiințau de starea deplorabilă în care așezământul se afla – „foarte slabă sfânta biserică și dăzvelită” –, dar și de faptul că, „aducându-să meșteru, vrem să ne apucăm de lucru, să lucrăm”, semnatarii scrisorii îi cereau egumenului să le trimită mai multe materiale necesare remedierii situației existente, printre care 4.000 de cuie pentru șindrila, 200 de piroane mai mari pentru căpriori, 4 burghie pentru găurit șindrila etc.⁷².

⁶⁹ Vezi *supra* nota 46.

⁷⁰ Vezi Lidia Cotovanu, *Lumea lui Ioanichie*, p. 140-141.

⁷¹ ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/7 (vezi anexa XI).

⁷² *Ibidem*, X/87 (vezi anexa XII).

În anul 1861, biserica schitului a suferit o serie de reparații, fiind totodată repictată și „înfrumusețată” cu o tindă; în 1936, sub coordonarea Comisiunii Monumentelor Istorice, biserica a intrat într-un amplu proces de consolidare, ocazie cu care a fost îndepărtat și stratul de pictură de la mijlocul secolului al XIX-lea; tot atunci, deasupra pronaosului s-a ridicat o turlă cu bază pătrată, în locul celei căzute în urma cutremurului din 1802⁷³. Astăzi, modesta ctitorie a lui Iane Popa și a moșului Serafim, ridicată „pentru sfânta și sufleteasca mântuire a lor”, în ciuda vitregiilor vremilor, dar și a răutăților semenilor noștri, continuă să-și ducă existența într-o margine de sat, stingheră și singuratică, înconjurată de un modest cimitir, unde probabil de-a lungul timpurilor, în așteptarea Judecății de Apoi, au fost astrucate și trupurile unora dintre cei amintiți în această scurtă prezentare a noastră.

ANEXE

I.

1668 (7176) februarie 3

† Милостією Божією, Їв Радѣл Левин воевода, господарь Земле Влахійскоѣ. Дават господство ми сію повѣленія господства ми sfintei și dumnezeieștii mănăstiri de la Roată, ot sudstvo Vlașca, unde easte hramul Uspeniia Bogorodițe, carea easte făcută den temelii ei de boiarinul domni<i> mele Iane Popa cupeț și părintelui Sărafim, nastavnicul¹ sfintei mănăstiri, și altor călugărași, câți vor fi lăcuitori într-acestu sfântu lăcaș, ca să fie sfânta mănăstire în pace dă dijmă de stupi, de rămători și de vinărici și de oierit și de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de toate dăjdile și mâncăturile câte vor fi preste an în țara domni<i> mele, dă nimic val sau² bântuiaia să n-aibă. Pentru că m-am milostivit domnia mea de o am iertat pre această sfântă mănăstire de toate de acéstea câte scriu mai sus, pentru căci că easte o mănăstire săracă și neîntemeiată și fără de nici un venit de nicăiri, ca să fie sfintei mănăstiri de întărire și călugărașilor de hrană, iar domni<i> mele și răposăților părinților domni<i> mele în véci pomană³.

Derept acii și voi toate slugile domni<i> mele, vericarii cu ce slujbă veți umbla într-acea parte de [loc, s]⁴ă căutați deaca veți vedea ceastă carte a domni<i> mele, iar voi foarte să vă feriți de toate bucatele sfintei mănăstiri și de călugărașii carii vor fi lăcuitori într-însa, nimeni dă nimic să nu învăluiască, că cine să va ispitit a face vreun val veri de ce, acela om bine să știe că mare certare și scârbă va petrece de cătră domnia mea. Инако да нѣст. И исправник, сам рече господства ми.

Пис февруаріе Г дѣни, лѣт 7303 <1668>.

† Їв Радѣл ввевѣда, милостією Божією господинь.

Їв Радѣл воевода <m.p.>

Изъ, Радѣл вел лугѣфѣт Крецѣлескѣл <m.p.>

⁷³ Cornelia Pillat, *op. cit.*, p. 199.

ANIC, M-rea Stavropoleos, X/15.

Orig. rom., hârtie (23 × 34,5 cm), sigiliu octogonal în chinovar, ce are în câmp vulturul cruciat; legenda ilizibilă.

---

¹ Corectat.

² сѣд.

³ помѣанъ.

⁴ Loc rupt în orig.

II.

1669 (7177) iulie 15

† Милостію Божію, Їв Антоніе воеводъ и господаръ Земле Влахійскоє. Дават господство ми сію повелѣніе господства ми свѣтїи си думнезѣиешти мѣнѣстїи де ла Роатѣ, от судство Влаща, unde easte hramul Uspeniia Bogorodițe, carea easte făcută den temelіia ei de părintele Sărafim călugărul până în săvârșitul ei și au ajutat și Іане Popa cupeț la zugrăveala mănăstirii pentru pomeana, și altor călugărași, căți vor fi lăcuitoři într-această sfântă mănăstire, ca să fie sfânta mănăstire în pace¹ дă dijma de stupi, de рѣмѣатори, de oierit, de vinăрици și de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de toate дѣјдїле și мѣнцѣтурїле căте vor fi preste an în țара domni<i>i мѣле, de nimic val sau бѣнтуїалѣ să n-aibă. Pentru că m-am milostivit domnia mea de am iertat această sfântă mănăstire de toate de acеsteа căте scriu mai sus, pentru căci că easte o mănăstire săracă și neїntemeїатѣ și fără дă nici un venit de nicăїerea. Și precum o au iertat și Radul vodă Leon ca să fie свѣтїи мѣнѣстїи де їнтărire și călugăрашїлор де hrană, iar domni<i>i мѣле și рѣпосашїлор пѣрїншїлор domni<i>i мѣле în vѣci pomană².

Dirept acеea și voi toate slugїle domni<i>i мѣле, vericarii cu ce slujbă veți umbla їнтр-acea parte de loc, să căутаți de³ care-ți veți vedea această carte a domni<i>i мѣле, iar voi foarte să vă ferїți de toate bucatele свѣтїи мѣнѣстїи și de călugăрашїи carїи vor fi lăcuitoři їнтр-їнса, nimenїlea de nimica să nu-i бѣнтуїасѣ, că cine să va испїти a le face vreun val veri de ce, acela om bine să știe că mare certare și scѣрбѣ va petrece⁴ de căтрѣ думнїа mea. Инако да нѣст.

И исправник, сам рече господства ми.

Пис юліе її дѣни, лѣт „зрѣоз <1669>.

† Їв Антоніе воевода, милостію Божію господинъ.

Їв Антоніе воевода <m.p.>

ANIC, M-rea Stavropoleos, X/16.

Orig. rom., hârtie (21,5 × 30,5 cm), sigiliu octogonal în chinovar, ce are în câmp vulturul cruciat, cu legenda: † Їв Антоніе воеводъ, господинъ.

---

¹ пѣлче.

² помѣанъ.

³ дѣеа.

⁴ петрѣаче.

III.

1672 – 7180 aprilie 14

† Милостію Божию, Їw Глигоріе Гика воеводъ и господаръ Земле Блахїнское. Дават господство ми сїи повеленїи господства ми sfintei si dumnezeїstїи манастири de la Roata, ot sudstvo Vlașca, unde easte hramul Uspeniia Bogorodițe, carea easte făcută den temelіia ei de părintele Sărafim călugăarul până în sfârșatul ei și au ajutat și Iani Popa cupeț la zugrăveala mănăstirii, pentru pomeana și altor călugărași, căți vor fi lăcuitori într-acei sfânt lăcaș, ca să fie sfânta mănăstire în pace dă dijmă de stupi, de rămători, de oierit, de vinărici și de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de toate dăjdile și mâncăturile căte vor fi preste an în țara domni<i>i méle, de nimic val sau bântuială să n-aibă. Pentru că m-am milostivit domniia mea de am iertat această mănăstire de toate de acéstea căte scriu mai sus, pentru că easte o mănăstire săracă și neîntemeiată și fără de nici un venit de nicăieri, ca să fie sfintei mănăstiri de întărire și călugărașilor de hrană, iar domni<i>i méle în veac pomeană, precum o au fost iertat și alți domnii mai nainte vréme, cum am văzut domniia mea cartea Radului vodă Leon și cartea lu Antonie vodă de milă și de iertăciune.

Dereptu acéea și voi toate slugile domni<i>i méle, vericarii cu ce slujbă veți umbla într-acea parte de loc, să căutați deaca veți vedea această carte a domni<i>i méle, iar voi foarte să vă feriți de toate bucatele mănăstirii și de călugărași, de nimic să nu o bântuiți, că cine să va ispiti a le face vreun val veri de ce, acela om bine să știe că mare scârbă va petrece de cătră domniia mea. Инако да нѣст. И исправник, сам рече господства ми.

Пис априліе Дї дъни, wt Рождоухво рѣхов и wt Ядама лѣт рѣрп.

† Їw Глигоріе Гика ввеввда, милостію Божию господинъ.

Їw Грегоріе Гика воевода <m.p.>

ANIC, M-rea Stavropoleos, X/18.

Orig. rom., hârtie (21 × 29,5 cm), sigiliu inelar în chinovar, ce are în câmp vulturul cruciat.

IV.

1677 (7185) mai 15, București

† Милостією Божиєю, Їw Дѣка воеводъ и господаръ въсое Земле Оуггровлахїе. Дават господство ми сїю повеленїе господства ми sfintii și dumnezeїstїи манастири de la Roata, den județul Vlășcei, unde easte hramul Uspenie Bogorodiță, care easte făcută den temelie de Iane Popa neguțătorul, fratele Mantei neguțătorul, și părintelui Sărafim, ispravnicul sfintii манастири, și altor călugărași, căți să vor afla acolo, ca să fie sfintii манастири milă de la domnia mea sare bolovani o sută¹ de la ocnă, de la Telega¹, să aibă a luarea această sare pre an în toți anii, la zi când iau și alte манастири, însă fără de vamă și fără de ghimuruc și de alte cheltuiuale ce are sarea. Și să o încarce cu carăle lor de la

gura ocnei i să o ducă să o vînză sau să facă ce vor vrea, fără de nicio bîntuială de vamă².

Așijderea, să fie aceștii sfînte mănăstiri și șase¹ oameni poslušnici striini, fără de bir și fără de gâlceavă³, în pace⁴ și iertați de către domnie mea de bir, de talere, de miiare cu ceară⁵, de găleata cu fân, de seamă, de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de alte dăjdi<i>, de toate cîte sânt preste an în țara domniii méle, de nimic val sau bîntuială să n-aibă. Așijderea, să fie în pace⁴ și sfînta mănăstire de dijma de stupi, de gorștina de râmători, de oierit, de vinărici, de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de alte rînduiale ce easte pre la alte mănăstiri, de cătră niminea nimic val sau bîntuială să n-aibă.

Pentru că, înțelegând domnia⁶ mea de această sfîntă mănăstire, cum easte o mănăstire săracă și neîntemeiată și fără de nici un venit, domnia⁶ mea m-am milostivit de o am miluit cu acești bolovani de sare ce scriu mai sus și cu acești oameni, ca să fie de treaba și de poslușaniia sfintii mănăstiri și de-ntărire și de ajutor, iar domniii méle vécinică pomenire, precum am văzut domnia⁷ mea și cartea răposatului Radului Leon voievod de milă.

Drept acéea, domnia⁷ mea încă am întărit și am miluit sfînta mănăstire precum scrie mai sus și am întărit domnia⁶ mea și cu blestem: pre carele va alége Domnul Dumnezeu în urma domniii noastre a fi domnu și biruitoru Țărâi Rumânești, încă-l rog cu numele lui Dumnezeu ce easte în Troiță slăvit să aibă a cinsti și a înnoi și a întări această carte a domniii méle de milă, pre tocmeala cum scrie mai sus. Iar care nu va cinsti, nici va înnoi, nici va întări această milă a domniii méle, ci o va călca și o va sparge, pre acela Domnul Dumnezeu să nu-l cinstească, nici să-l păzească întru domnia lui, ci să fie afurisit și anathima de 318 sfinți părinți iji sut vă Nichiia și parte să aibă cu Iuda și cu Ariia la un loc în véci, amin. И не вът кождо непоколѣвимо, поризмѣ господства ми.

Геже оубо свѣдѣтелиѣ поставлѣем господство ми: Радѣл Нѣстврѣл вел ван и Вълкѣл вел ворник и Шърбан Катакозино вел логофет и Хризѣ вел вистиар и Лацкаракех Рѣсет вел спѣтар, Ивашко вел ключер, Ъврдаке Рѣсет вел постелник и Стаико вел пѣхарник и Костандин Катакозино вел столник и Владѣл Кокорѣскѣл вел комис и Васелаке вел слѣжер, Миѣаи Дросѣл вел сердарю и Дѣмитрашко вел питар. И исправник, Костандин втори логофѣт Брѣнковѣнѣл.

И писах азъ, Станчюл логофѣт оу Бѣкѣреци. Пис мѣсеца маи ѿ дѣни, въ лѣтѣ 7398⁸.

† Іу Дѣка вшевѣда, милостию Божією господарѣ.

Іу Дѣка воивода <т.р.>

Ізъ Шърбан Катакозино вел логофет прочитом <т.р.>

Костандин Брѣнковѣнѣл втори логофѣт прочитом <т.р.>

ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/1.

Orig. rom., perg. (36 × 45,5 cm), sigiliu mijlociu timbrat, cusut cu fir de mătase.

¹ Adăugat ulterior.

² валамъ.

³ ГЪЛЧААВЪ.⁴ ПААЧЕ.⁵ ЧААРЪ.⁶ ДОМНИИ.⁷ ДОМНИИ.

⁸ „Iată dar <și> martori am pus domnia mea: Radul Năsturel mare ban și Vâlcul mare vornic și Șarban Catacozino mare logofăt și Hrizea vel vistier și Lațcarache Ruset mare spătar, Ivașco mare clucer, Iordache Ruset mare postelnic și Staico mare paharnic și Costandin Catacozino mare stolnic și Vladul Cocorâscul mare comis și Vasilache mare sluger, Mihai Drosul mare serdar și Dumitrașco mare pitar. Și ispravnic, Costandin al doilea logofăt Brâncoveanul.

Și am scris eu, Stanciul logofăt în București. Scris în luna mai 15 zile, în anul 7185” <1677>.

V.

1679 (7187) mai 1, București

† Милостією Божією, Їѡ Шърбан воевода и господаръ въсое Земле Ѣгровлахіинское, видк великаго и прѣдобраго, покоинаго Їѡ Шърбан Басараба воевода. Дават господство ми сію повелѣніе господства ми sfintei și dumnezeieștii mănăstiri de la Roată, den județul Vlășcii, unde easte hramul Uspenie Bogorodiță, care easte făcută den temelii ei de Iane Popa neguțătoriu, fratele Mantii neguțătoriu, și părintelui Serafim, ispravnecul sfintii mănăstiri, și altor călugărași, câți să vor afla acolo, ca să fie sfintii mănăstiri milă de la domnia mea sare bolovani o sută de la Ocnă de la Telega. Să aibă a o luarea această sare pre an în toți anii la zi când iau și alte mănăstiri, însă fără de vamă și fără de ghimuruc și de alte cheltuiiale ce are sarea. Și să o încarce cu carăle lor de la gura onii, să o ducă să o vânză sau să facă ce vor vrea, fără nicio bântuială de vamă¹.

Așijdirea, să fie aceștii sfinte mănăstiri și șase oameni poslușnici striini, fără de bir și fără de gălceavă, în pace² și iertați de cătră domnia mea de bir, de taler, de miiare cu ceară, de găleată cu fân, de seamă, de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de alte dăjdi<i>, de toate câte ar fi preste an în țara domni<i> mele, de nimic val sau bântuială să n-aibă. Așijderea, să fie în pace² și sfânta mănăstire de dijma de stupi, de gorștina de rămători, de oierit, de vinărici, de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și de alte rânduiale ce ies pre la alte mănăstiri, de cătră nimenilea nimic val sau bântuială să n-aibă.

Pentru că, înțelegând domnia mea de această sfântă mănăstire, cum easte o mănăstire săracă și neîntemeiată și fără de nici un venit, domnia mea m-am m<i>lcov<stivit de o am miluit cu acești bolovani de sare ce scriu mai sus și cu acești oameni, ca să fie de treaba și de poslușaniia sfintii mănăstiri și de întărire și de ajutoriu, iar domni<i> mele vecinică pomenire, precum am văzut domnia mea și cartea răposatului Radului Leon voievod și a Ducăi vodă de milă. Direptu acéea, domnia mea încă am întărit și am miluit sfânta mănăstire, precum scrie mai sus. Așijderea, poruncescu domnia mea și voao deregătorilor și tuturor slugilor domni<i> mele, vericarii cu ce slujbe veți umbla într-această parte de loc, toți să vă feriți și în bună pace² să lăsați bucatele sfintii mănăstiri și poslușnicii mănăstirii de toate cum easte mai sus-zis.

Și am întărit domnia mea și cu blestem: pre carele va alége Domnul Dumnezeu în urma domni<i> noastre a fi domnu și biruitoriu Țărâi Rumânești, încă-l rog cu numele lui Dumnezeu ce easte în Troiță slăvitu să aibă a cinsti și a înnoi și a întări această carte a domni<i> méle de milă, pre tocmeală cum scrie mai sus, ca și Domnul Dumnezeu să-l cinstească și să-l miluiască întru domnia lui și în cela veac ce va să fie să-i fie sufletul la răpaos cu direpții. Iar carile nu va cinsti, nici va înnoi, nici va întări această milă a domni<i> méle, ce o va călca și o va sparge, pre acela Domnul Dumnezeu să nu-l cinstească, nici să-l păzească întru domniia lui, ci să fie afurisit și anatema de 318 sfinți părinți ije sut vă Nicheia și parte să aibă cu Iuda și cu Ariia la un loc în veac, amin. И не вт кождо непоколѣвимо, поризмѣ господства ми.

Сеже оубо сведителіе поставлѣим господство ми: пан Неѣгоє Съкѣиандл вел бан и пан Бадѣ Бѣлъчанѣл вел дворник и пан Радѣл Крецѣлескѣл вел лѣгѣфет и Хриза вел вистар и Винтилѣ Корбеанѣл вел спѣтар и Кѣрдѣл вел ключер и Стоѣл вел постелник и Барѣл Милескѣл вел пѣхарник и Алѣхандрѣл вел столник и Дѣмитрашко Корѣѣнѣл вел комис и Ника вел слѣжер и Барѣл Филишанѣл вел сѣрдар и Дѣикѣл вел питар. И исправник, Шѣрбан втори логофѣт.

И написах азъ, Миѣаи логофѣт, оу Бѣкѣрѣци. Пис мѣсеца май ѣ дѣни, въ лѣтѣ 7183³.

Іѣу Шѣрбан вѣвѣвѣда, милостію Божіею господарѣ.

Іѣу Шѣрбан воивѣда <m.p.>

Азъ, Радѣл вел лѣгѣфѣт <m.p.>

ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/2.

Orig. rom., hârtie (48 × 34 cm), sigiliul mijlociu timbrat.

EDIȚII: Facs., *Stavropoleos. Ctitorie, oameni, fapte*, p. 39.

¹ БААМѣ.

² ПААЧЕ.

³ „Iată dar <și> martori am pus domnia mea: pan Neagoe Săcuiianul mare ban și pan Badea Bălăceanul mare vornic și pan Radul Crețulescul mare logofăt și Hrizea mare vistier și Vintilă Corbeanul mare spătar și Curuia mare clucer și Stoia mare postelnic și Barbul Milescul mare paharnic și Alexandru mare stolnic și Dumitrașco Corbeanul mare comis și Nica mare sluger și Barbul Filișanul mare serdar și Diicul mare pitar. Și ispravnic, Șerban al doilea logofăt.

Și am scris eu, Mihai logofăt, în București. Scris în luna mai 1 zile, în anul 7187” <1679>.

VI.

1689 (7197) aprilie 26

Să să știe catastiful al mănăstirii ot Roată den ce să află lângă mănăstire: vite, cai, boi, vaci, oi, grâu, mei, dichise, ce au dat sama părintele Partenie egumenul nainte dumnului jupânul Costandin, feciorul jupânul<ui> Iane Popa, care au fost titor, precum arată în jos anume și odăjdiile bisericii¹.

Aprilie 26 dni, leat 7197 <1689>.
 † 1 sfită de atlas gealaia galbenă;
 † 1 stihar de gealaia galbenă;
 † 1 stihar de muscal verde;
 † 1 patrafir de lastră;
 † 1 patrafir de fringhie;
 † 1 patrafir de atlas verde;
 † 2 patrafere vechi;
 † 4 poale de icoană;
 † 3 poale de icoană, lungi;
 † 1² poală de icoană de atlas roșie;
 † 4 poale de icoană vechi;
 † 1 pocrovie;
 † 1 cruce de argintu;
 † 2² părechie de rucavițe;
 † 1 potir cu discos;
 † 2 tipsii mici de <a>naforă;
 † 1 potir de aramă;
 † 1² cădelnițe;
 † 4 candelile de cioaie;
 † 1 <E>vanghelie rumânească;
 † 1 <E>vanghelie sârbească;
 † 1 *Leturghie*;
 † 1 *Molitvelnic*³;
 † 1 *Psaltire*;
 † 1 *Octoi*<h>;
 † 1 *Sanacsaru*;
 † 1 *Triod*;
 † 8 tipsie de aramă;
 † 1 sahan;
 † 1 cazan mare;
 † 1 căldare mare;
 † 1 căldare mai mare, alta mai mică;
 † 1 tigaie;
 † 2 cantare;
 † fear de moară cu câte trebuiescu;
 † 2 heară de plug lungi;
 † 1 her de plug lat;
 † 1 părechie de perostrei;
 † 2 săcuri;
 † 1 barde;
 † 1 teslă;
 † 1 sapă;
 † 1 vătrai;

† 1 coasă;
† 4 boi mari;
† 1 juncu;
† 2 vaci cu lapte;
† 3 cai mari;
† 3 iape cu 3 mânji;
† 43 de mătci de stupi;
† [...]⁴ oi cu noateni, însă oi 300 cu noatini, cu capre cu tot;
† meu gropi 2 și un ambariu vechiu, iar mei;
† grâu ambar plin 1;
† 1 moșie a moșului Sarafem o au dat la mănăstire, însă moșie de la Roata,
cum scrie zăpisiul Roșii, dreptu ughi 100;

Să să știe șe moșiele care le-au cumpărat moșul Partenie cât au fost el egumen și cu zile:

† la Crividiia moșie, precum scrie zăpisiul, drept lei 63;
† la Balta Rece moșie, precum scrie zăpisiile, dreptu lei 60;
† la Cârtojani moșie, cum scrie zăpisiile, drept lei 60, bani 100;
† la Gratiia moșie, cum scrie zăpisiul, dreptu lei 60;
† la Cătun moșie, cum scrie zăpisiul, drept lei 12;
† este la Roata o moară șe jumătate a mănăstirii, iar o jumătate de moară [...]⁵;
† este și hrisoave domnești milă să ia sare bolovani 100 pre an.

Și am scrie eu, Bratul portar⁶, acest catastif cu voia moșului Partenie și a
<tu>turor călugărilor. Și au lăsat moșul Partenie cu voia lui să găsească jupânul
Costanden titorul să fie ispravnic, să puie⁷ un călugăru egumen, să fie om bun.

Și s-au pus și mărturii, care vor iscăli mai jos.

Eu, monah Partenie, care am fost egumen. † Monah Sarafim. † Monah
Selevestru. † Monah Spiridon. † Monah Sava.

† Tudor logofăt mărturie

† Παναγιώτης γλομποτζαρη μαρτιρας⁸

† Σταθης Οικονόμου μαρτηρας⁹

Az, Bratul vtori portar, martor¹⁰.

ANIC, M-rea Stavropoleos, V/26.

Orig. rom., hârtie (10,5 × 32,5 cm).

---

¹ și odăjdiile bisericii, adăugat ulterior.

² Corectat.

³ Молетъвник.

⁴ Cuvânt/slovo-cifră barat în orig.

⁵ Loc șters în orig.

⁶ Adăugat interliniar.

⁷ пѣта.

⁸ „Panaioti Globocerul martor”.

⁹ „State Iconomu martor”.

¹⁰ Semnături autografe.

VII.

1700 (7208) ianuarie 22

† Stroe vel vornic, Șarban vel vistiar, Radul vel stolnic, ispravnicii scaunului Bucureștilor, scriem cartea noastră ție, Serafime călugăre den Roată, și ție, popo Balo ot tam¹, și ție Stane, snă Anghel ot tam¹, și altor sătēni de aci² și ție, Echime călugăre den Tămășăști, cu vāru-tāu, Bārsan, și altor sătēni de acolo, ot sud Vlașca, cătră aceasta vā facem în știre că la purcesu mării sale lui vodă, jeluit-au Dumitrașco comis cu un răvaș. Și răspunsul au ieșit de la măriiia <sa> vodă ca să-i luom seama³ dempreună cu părintele vlădica pentru niște moșii ce are împreună cu voi și de altele ce ar avea.

De care lucru, în vrēme ce veți vedea cartea noastră iar voi să căutați să vă rădicați cu cărțile și d<i>résele ce veți avea, să veniți aicea să stați de față, ca să vă luom seama³, că neviindu să știți că vom trimite om domnescu dă vă vor aduce aici fără de voia voastră.

Aceasta scriem.

Ghenarie 22 dni, leat 7208 <1700>.

Stroe vel vornic

Șarban vel vistier

Radul vel stolnic⁴.

ANIC, Ep. Argeș, LI/18.

Orig. rom., hârtie (21,5 × 31,5 cm).

¹ ТААМ.

² АЧИИ.

³ СЪАМА.

⁴ Semnături autografe.

VIII.

1700 (7208) februarie 25

† Cornea Brăiloiu vel ban i Stroe Leurdeanu vel vornic i Șarban vel vistier i Radul Izvoranu vel stolnic [dat]¹-am cartea noastră de judecată sfintii mănăstiri de la Roată, unde easte hramul Uspēniia Bogorodiță, care mănăstire easte fă[cută]¹ de un Serafim călugărul, unchiul lui Serafim egumenul, dentru a sa osteneală ca <să> fie sfintii mănăstiri moșie acolo la satul Roata, [ot sudstvo]¹ Vlașca, toată partea lui Serafin călugărul, ctitorul sfintii mănăstiri, care i-au fostu și lui de cumpărătoare mai d[enain]¹te vrēme de la Paraschiva logofăt. Și Paraschivei logofăt încă i-au fostu de cumpărătoare de la Barbul și de la Brătēi și de la Ber[cea]¹ de [a]¹colo den Roată, încă den zilele lui Gavrilă vodă, snă Simionu vodă, leat 7126. Și de atunce încoace totu au ținutu [sfânta]¹ mănăstire această moșie cât au fostu moșul Bercii, precum au datu Serafim călugărul și precum scrie și cartea lui [Gavrilă]¹ vodă, până acum în zilele prealuminatului nostru domnu, Io Costandin Băsărab voievod.

Deci, cându au fost acum, iar [Dumi]¹trașco comis, el s-au sculatu cu pâra pentru această moșie de la Roată și au venitu de s-au întrebatu de față², [înai]¹ntea mări<i>i sale cu Serafim egumenul de la mănăstirea de la Roată. Și așa pâraia Dumitrașco comis [cum aceas]¹tă moșie easte a lui despre jupâneasa lui, Stoică, fata lui Țigan, nepoata lui Toader, de la strămoșii ei, Duma și [...] ¹ i Voica și au scos și niște cărți vechi de 200 de ani³ trecuți. Iar Serafim egumenul, el au scos o car[te a lui Ga]¹vrilă vodă mai noao de cumpărătoarea aceștii moșii a sfintii mănăstiri. Deci, măriia sa den divan i-au dat [pre seama]¹ noastră ca să le facem adeverință dreaptă și să le cetim cărțile și scrisorile ce vor avea și să-i judecăm precum [se va a]¹fla cu dreptul.

De care și noi, după porunca mări<i>i sale, ne-am adunatu la un loc și au venit și ei de față înaintea⁴ n[oast]¹ră și au scos Dumitrașco comis acéle cărți vechi de demultu, iar Serafim egumenul el au scos cartea lui Gavrilă vodă [mai n]¹oao, scriind cum că această moșie easte a mănăstirii de cumpărătoare, cum și mai sus s-au zis. Și am adevăratu și de [la oa]¹meni bătrâni de sute de ani³, împrejuréni de acolo, care au venitu de au mărturisu înaintea⁴ noastră [cum]¹ că ei n-au pomenitu, nici au auzitu, cum să fie ținutu strămoșii jupânésii Stoicăi a lui Dumitrașco comis mo[șie a]¹colo la Roată, fără decăt știu că această moșie, moșul Bercii, easte moșie dreaptă a sfintii mănăstiri, iar D[umi]¹trașco comis, nici jupâneasa lui, n-are nicio treabă⁵.

Drept acéea și noi, văzând că n-are Dumitrașco alte cărți [m]¹ai noao decăt cartea lui Gavrilă vodă și dovedindu-se cu dreptate cum că n-au stăpânit moșii jupânésii Stoică mo[șie]¹ acolo la Roată niciodată, noi încă am judecat și am dat cartea noastră sfintii mănăstiri și [i părin]¹telui Serafim egumenul ca să aibă a ținea și a stăpâni această moșie de la Roată, toată partea lui Seraf[im călu]¹gărul, ctitorul sfintii mănăstiri, ce au avut de cumpărătoare de la Barbul și de la Bărbăteiu și de la Bercea cu bună pace dă cătră Dumitrașco comis și de cătră jupâneasa lui, Stoică. Pentru că au rămas Dumitrașco comis de judecată den naintea noastră, iar de-ar mai scoate Dumitrașco comis acéle cărți vechi l[a vr]¹eo judecată să nu să ție în seamă⁶, pentru că noi așa am aflat dreptatea. Aceasta scriem.

Februarie 25 dni, leat 7208 <1700>.

Cornea vel ban

Stroe Leurdeanul vel vornic

[Șer]¹ban vel vistir

Radul Izvoranul vel stolnic⁷.

ANIC, M-rea Stavropoleos, X/34.

Orig. rom., hârtie (30,5 × 45,5 cm), rupt.

¹ Loc rupt în orig.

² фаацъ.

³ анни.

⁴ ѿнаинтѣ.

⁵ трѣавъ.

⁶ сѣамъ.

⁷ Semnături autografe.

IX. <1707 septembrie 1 – 1708 august 31> 7216, Blăjești

† Adecă eu, monah Serafim, dempreună cu fie-meu, diiaconul Badiul, scris-am acest al meu zapis ca să fie de bună credință la mâna dumnealui Mateiu vtori pitar Cărpenișanul, [cum]¹ să să știi că am mersu la dumnealui de a mea bunăvoie de m-am tocm[it]¹ cu dumnealui de i-am vândut partea mea de moșie care me-au fost [și mie]¹ de cumpărătoare. Care și eu o am cumpărat și de la Gavrilă Cor[...i s]¹nă ego, Radul, însă stânjeni 100. Și easte și lungul moși<i>i den [...]¹ până în Valea Căineștii, din apă, din uscat, din pădure [și din]¹ șezutul satului, care moșie să cheamă² Cârtojanii i Stănțeștii, despre hotarul Călăreștilor, până <în> hotarul Bercenilor, însă latul [...al]¹ătura cu moșia dumnealui de la Călărești. Și m-am tocm[it cu dum]¹nealui stânjănul câte bani 20, care fac taleri 15 și me-au dat dumnealui toți banii gata în mâna mea.

Și cându am dat dumnealui această moșie au fost cu știrea tuturor rudelor méle și a părtașilor mei [de]¹ moșie și i-am dat dumnealui și zapisele celea vechi ale méle de cumpărătoare.

Drept acéea, i-am dat dumnealui [acest al meu]¹ zapis ca să fie dumnealui moșie stătătoare și o[habnică]¹ în veci, dumnealui și coconilor dumnealui, căți Dumnezeu [îi va dărui]¹. Și eu pentru bună și adevărată credință me-am pus [mai jos]¹ degetul și numele, ca să să crează.

Și am s[cris eu....]¹ cu zisa lor ot Blăjești [...leat]¹ 7216.

Eu, Serafim călugăr, vânzător. Eu, diiaconul [Badiul]¹, vânzător. Eu, popa Barbul, ot Blăjești. Eu [...]¹. Eu [...]¹. Eu, Stânâslav Fă[...]¹, dă Cârto[jani]¹.

ANIC, M-rea Stavropoleos, X bis/9.

Orig. rom., hârtie (22 × 30 cm), rupt, șters, pătat și ros de carii; restaurat.

¹ Loc rupt și șters în orig.

² КѢЛМЪ.

X. 1709 (7217) iulie 6

† Милостію Божію, Їw Костандин воеводъ и господинъ. Дават господство ми сіе пввеленіе господства ми Hierăi mazilul den Cârtojani i Tănasiе fuștașul ot tam i brat ego, Stănislav, ca să fie volnici cu această carte a domni<i>i méle de să aibă a-și ținérea toată moșia lor den Cârtojani și den Stănțești, stânjeni 700, den câmpu, den pădure, din apă și den siliștea satului, cu tot venitul, de preste tot cât se va alége, cu bună pace de către Matei pitar Cărpenișanul și de către feciorii lui. Pentru că easte a lor bătrână și direaptă moșie de moștenire de la moșii și părinții lor și tot o a ținut cu bună pace. Iar cându a fostu acum la leat 7217, iar Matei pitar, el au fostu cumpărat moșie acolo în Cârtojani, stânjeni 100, de la Serafim călugărul Purcel, fără de știrea acoșnenilor ce scriu mai sus. Deci, ei, înțelegându cum că ai întrat Matei pitar de

au cumpărat moșie în hotarul lor, această moșie stânjăni ce scriu mai sus, nu l-au îngăduit, ci au mersu de i-au întorsu banii și n-au vrut să-i ia. Ci au venit cu toții de s-au întrebat de față înaintea domni<i>i mele în divan. Și așa pârâia Matei pitar cum cându au cumpărat această moșie, stânjăni o sută în Cârtojani, au fostu cu știrea și cu voia moșnénilor, iar acum nu-l îngăduiescu. Iar Fiera mazilul și Tanasie fuștașul cu ceata lor, ei așa s-au jăluit înaintea domni<i>i mele cum că Matei pitar nu stăpânește numai ce a cumpărat, ci s-au tinsu de le stăpânește moșiia lor priste tot stânjăni 700 [din]¹ Cârtojani și din Stăncești și le-au cosit toate livezile și siliștile, din hotar până în hotar, în silă și pre ei nu i-au lăsat să să hrănească și să-și cosească pre moșiia lor.

Într-acéea, domnia mea adevărându cum că le împresoară Matei pitar moșiia preste tot și le face nediriptate, domnia mea am judecat de vréme ce au cumpărat Matei pitar fără de știrea moșnénilor să-i lepéde banii pre acei stânjăni 100 înapoi. Iar Fiera și Tanasie, după judecata domni<i>i mele, au scos banii în divan de i-au dat în mâna lui Matei pitar denaintea domni<i>i mele și au rămas moșiia pre seama² moșnénilor, iar Matei pitar să n-aibă nicio treabă în hotarul Cârtojanilor și al Stănceștilor.

Iar pentru rândul fânului ce au cosit Matei pitar priste toată moșiia Cârtojanilor și a Stănceștilor, fără de voia moșnénilor, așa am judecat domnia mea cum să ia moșnéni ce scriu mai sus dintr-acel fân părți 6 și lui Matei pitar să-i dea o parte, mai mult nu, pentru că au rămas Matei pitar de judecată din divan dinaintea domni<i>i mele. Инако да нѣст. И исправник, сам рече господства ми.

Юлиѣ 5 дни, въ лѣтѣ 7331 <1709>.

† Іѡ Костандин воеводѣ, милостією Божією господинѣ.

Прочит вел лугуфет.

SJAN Prahova, Documente, LI/17.

Orig. rom., hârtie (21 × 30,2 cm), sigiliu inelar în chinovar.

¹ Loc rupt în orig.

² сѣма.

XI.

1743 (7251) iunie 12, București

† Милостію Божію, Іѡ Михаи Раковиць воеводѣ и господарѣ въсое Земле Влахіскіа. Dat-am domniia mea această poruncă a domni<i>i mele sfintei și dumnezeiescului schit de la Roată, ot sudstvo Vlașca, unde să cinstéște și să prăznuiăște hramul Adormirii Preasfintei de Dumnezeul Născătoare și pururea Fecioară Mariia, carele schit din temeliia lui easte zidit și înălțat¹ de un neguțătoriu, anume Iane Popa, fratele Mantei neguțătoriu, fiindu ispravnic la zidirea și înfrumusețarea schitului un Serafim monahul, pământean de acolo den Roată, înăltându-să din temeliia lui acest schit pă vréme cându era curgerea anilor [...]². Deci, nefiind schitul acesta cu supunere la nici o mănăstire din céle

mai mari, ca să-i aibă de grijă și pentru chiverniseala schitului și pentru pomenirea ctitorilor, decii după vrémi stăpânitorii ce au fost la schit, au fost rămas schitul la pustiire și la mare lipsă și stricăciune, încât nici de céle trebuincioase pentru slujba sfintei bisérici nu era pe ajunsu.

Dar, aflându-să aici în țară dân neamul acelu neguțătoriu, a lui Iane Popa ctitorul, un nepot al lui, anume Iane pitar Popa, și auzindu și văzând stricăciunea și pustiirea schitului și cum că să stinge pomenirea neamului său, cugetat-au din râvnă dumnezeiască și au dat și au închinat schitul acesta, cu toate moșăile ce să va fi aflat la sfânta mănăstire a Sfinților Arhangheli de aici din orașul domni*<i>* méle, den București, încă fiind cu viață pe acea vréme fericitul răposatul părintele vlădica Stavropoleos, chir Ioanichie, ctitorul și nastavnecul aceștii sfinte mănăstiri a Sfinților Arhangheli. După cum am văzut domniia mea și cartea de închinăciune a schitului de la leat 7237, întru care carte era iscălit și Iane pitar Popa, ctitorul, și alalți nepoți și neamu a lui Serafim monah, întărită fiindu cartea de închinăciune și cu multe mărturii, boiari mari și obraze de cinste. Și după afieroseala aceasta, acel răposat părintele Stavropoleos, cu ce i-au fost puțința dentru al lui osteneală au dires și au înnoit multe ale schitului cât au fost cu viață.

Dar, fiind foarte învechite toate și neajunsu dă nicio parte cu milă domnescă și fiind avut mai înainte vréme oareșce ajutoriu și de la domnie, cându au fost acum cugetat-au la domniia mea cu multă rugăciune părintele Parthenie ieromonahu și nastavnecul mănăstirii Sfinților Arhangheli, arătându domni*<i>* méle și hrisoavele răposatilor domni de mila și ajutoriu schitului ce au avut, însă hrisovul răposatului Antonie vodă de la leat 7187 și al răposatului Ducăi vodă de la leat 7185 și al răposatului Șarban vodă Cantacuzino de la leat 7187, întru care hrisoave avea întărită milă domnească pe an sare bolovani o sută i dă dijmărit i dă vinărici să fie în pace și iertată. Drept acéea și domniia mea n-am lăsat pomenirea răposatilor domni întru uitare, ci m-am milostivit și domniia mea și am adaos această milă ca să aibă a lua în toți anii³ de la Ocna Telega sare bolovani o sută, la vréme cându iau și alte sfinte mănăstiri. Așăj-derea, să fie în pace și dă vinărici și dă dijmărit bucatele sfântului schit, ca cu această milă și ajutoriu ce le-am făcut domniia mea, să fie părinților călugări de hrană și de îmbrăcăminte, iar răposatilor domni și domni*<i>* méle vécinică pomenire.

Pentru acéea rugăm și cei ce dintru orânduială dumnezeiască vor veni în urma noastră la stăpânirea acestui scaun al țărâi aceștii, au din neamul domni*<i>* méle, au din alți streini, să aibă a înnoi și a întări mila aceasta, după cum și noi am urmat celor vechi stăpânitori, dă nu le-am lăsat facerile lor dă bine întru nebăgare dă seamă, ci l-am înnoit și le-am cinstit, după cum să cade celor pravoslavnicii oblăduitori, așa și cei ce după trecerea noastră vor fi stăpânitori, îi rugăm să arate mila aceasta asupra acestui schit și Domnul Dumnezeu cel mult milostiv îi va adaoge anii vieții și stăpânirea domni*<i>* méle întru îndelungare de ani.

Si am întărit domnia mea hrisovul acesta cu tot sfatul cinstiților și credincioși veliții boiari a divanului domni<i>i méle: pan Iordache Crețulescul vel vornic, pan Grigorie Greceanul vel logofăt, pan Antonache Caliarhu vel ban, pan Ianache Vlasto vel spătar, pan Fiera Brézoianul vel vistier, pan Andronache Palada vel clucér, pan [...] ² vel postelnic pan Mihai Bărbătescul vel paharnic, pan Costandin Obedeianul vel stolnic, pan Iordache vel comis, pan Alixandri vel sârdar i pan Drăghici Greceanul vel pitar. Și ispravnic, pan Grigorie Greceanul vel logofăt.

Și s-au scris hrisevul acesta în anul al doilea din a doao domnie a domni<i>i méle, aici în orașul scaunului domni<i>i mélé, în București, de Costandin logofețelul, feciorul Savei vornicul, la anii de la Zidirea Lumii 7251 <1743>, iunie 12 zile.

Іѡ Млѣхан Раковиць вшевѡдѣ, Божію милостію господарѣ.

Іѡ Млѣхан Раковиць вшевѡдѣ <m.p.>

Григоріе Гречѣнѣл вел логофѣт прочитетеном <m.p.>

ANIC, M-rea Stavropoleos, XXIV/7.

Orig. rom., hârtie (30,5 × 44,5 cm), sigiliu mijlociu cu timbru dantelat; semnătura autografa a domnului în cartuș; în frontispiciu stemele unite ale Moldovei (capul de bour) și Țării Românești (vulturul cruciat), fiecare într-un scut oval, surmontate de o coroană închisă și încadrate, stânga-dreapta, de inițialele: **Іѡ/М/Р/ВД.**

EDIȚII: Facs., *Stavropoleos. Ctitorie, oameni, fapte*, p. 41.

¹ ІННЪЦАТ.

² Loc gol în orig.

³ АННИ.

XII.

1807 noiembrie 5

Cu plecăciune ne închinăm sfinți<i>i tale.

Cinstite părinte egumene al sfintei mănăstiri Stavropoleos cu sănătate ne închinăm sfinți<i>i și iată că te înștiințăm ca pe un stăpân bun al sfintei mănăstiri și al nostru pentru schitul Roata. După cum știi sfinția ta că să află foarte slabă sfânta biserică și dăzvelită și acum cu ajutoriul lui Dumnezeu, aducându-să meșteru, vrem să ne apucăm de lucru să lucrăm. Ci sfinția ta ca un stăpân și ostenitoru să ne trimiți vreo patru mie de cuie de șindrilă și șindrilă de stăjar, iar nu de bradu, și vreo doao sute de piroane mai mari pentru căpriori și patru burgoe să găurim la șindrilă și burgoele ni să va socoti la simbrie.

Și ar fi venit moștenii cu patru cincii cară de lemne de foc, dar de frica muscalilor pregită.

Noiemvrie 5 dni, 1807.

† Eu, Iorga meșterul. † Ion pârcălabul. † Popa Nicolae duhovnic ot schitul Roata.

<verso, adăugat ulterior>: Și eu Ion, sin Oani Izbășăscul, te înștiințezu pă sfințiia ta pentru moară că eramu să dau treizeci de lei, iar eu am datu patruzeci la omeni ca să lucreze la biserică. Și mă rog cinstite părinte să mă mai adăști de ceialați bani și ori voi aduce aicea, o<ri> îi voi da aicea la lucru bisericii.

ANIC, M-rea Stavropoleos, X/87.

Orig. rom., hârtie (12 × 30 cm).

Merchant foundations in Wallachia and their destiny.

I. The „Roata” Skete

(Abstract)

Keywords: Wallachia, seventeenth century, merchants, foundation, Roata Skete.

Merchant's involvement in religious foundations – a phenomenon to be found throughout medieval and early modern Europe – is also documented for Wallachia. Following on the footsteps of the rulers and of the great boyars, merchants imitated the practices of patronage, and at the same time, of piety. Such pious acts are able to provide an insight into this professional group and into its social values, such as the merchants' attachment to the Christian faith, their desire to assert themselves socially and their self-fashioning strategies. Taking into account these initial considerations, the present study focuses on a case study, based on a corpus of unpublished or little-known documents. The case study of such a “merchant foundation” is that of the Roata skete, built in the last decades of the seventeenth century by the merchant Iane Popa (Papa, Pepano), an Epirote, together with an “old man” named Seraphim, most likely a local. Some of the documents are edited in extenso, for the first time, in the appendix of this article. On this documentary basis, a new light is shed on the trading activity carried out in Wallachia by the merchant Iane Popa, but also on the origins and families of the two patrons, as well as on the possible motives for their religious foundation.